МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ араддувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 58 (2683)
Ера
19
июль
1962 шу
Мах 2 кеп.

ГОРОДАШКАРА БОЛХЛОЙИ ГIУЛАКХЕРА НАХИ КОЛХОЗАШКЕЙ СОВХОЗАШКЕЙ ЮРТБОАХАМА БАЛХАШТА ЮКЪЕОЗАРАХ ЦХЬАЙОЛЧА СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАША ДАЬЧА ДЕХАРЕХ

КПСС Централъни Комитетеи СССР Министрий Советеи 1962 шера 12 июлера Соцам

Городашка, болхлой поселкашка, юрташка баха нах, хIаьта студенташи школай дешархойи ялата гIулакх дареи ялат чуэцареи юртбоахама балхашта юкъеоза бокъо ехаш цхьайолча союзни республикайи, краяйи, областийи кулгалхоша КПСС Централъни Комитетагеи СССР Министрий Советагеи дехараш ду. Цар йоах, колхозаштеи совхозаштеи, кхычахьара тIабаьхка болхлой ца хуле, ялата гIулакх деи из чуэцеи могаргдац, ялат дов тарлургда.

КПСС Централъни Комитетои СССР Министрий Советои кIалла лард йолаш лерхIац уж дехараш. ХIанз колхозашкеи совхозашкеи дукха тайп-тайпара техника я, гIулакх дика вIашагIделлачеи йолаш йолча техниках ховш пайда ийцачеи ханнахьа деррига юртбоахама балхаш йистедаха тоъала болх бе могаш бола нахи квалифицированни механизатораши ба.

Кхычахьара болхлой колхозаштеи совхозаштеи юкъеоза беза яха дехараш деча кулгалхоша хIара боахама конкретно тохкам а бац, хIаьта йолаш йолча техникахи болхлой низахи пайда эцилга, из техника лелае, болх дика овсаре болаш къахьега Iомабелга дикагIа вIашагIдоллара эша гIулакхаш а дац. Фабрикашкареи, заводашкареи, учрежденешкареи болхлой шоашта бахкийтарга са а тувсаш, квалифицированни кадраш кийчъяра шоаш йокхо ца еш, дукхача колхозашкеи совхозашкеи санна, болх дика вIашагIа ца боллаш багIаш болча цу тайпарча кулгалхоша деш дола дехараш бехктокхаме доаца гIулакх да.

Йолаш йолча торонех дикагIа пайда эцара партийнии комсомольскии организацеш, совхозий болхлой, колхозхой оарцагIбахара меттел цхьайолча республикайи областийи кулгалхоша эггара аттагIдар ду—студенташи предприятешкара болхлойи юртбоахама балхашта юкъеоза бокъо ех. ГIулакх цкъаза мишта хул аьлча, зональни совещаней дакъа лаьцараша белгалдаьча бесса, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи ялат чуэца, цар вIалла бийха боаццашехь а, моттигерча органаша областашкареи районашкареи нах ахийтаб.

Ховш да, городашка баха нах юрта боахама балхашта юкъеозара практика паччахьалкхеннеи колхозаштеи чIоагIа зене йолга. Промышленноста балхашта тIера боах дукха нах, паччахьалкхено юртбоахама балхашта юкъеувзача болхлоштеи гIулакхерча нахаи ах, цкъаза дукхагIа а алапи тел. Уж зенаш юхаметтаувттац, колхозашкеи совхозашкеи болх бе кхычахьара хьаухача наьха къахьегама овсарал геттара лоха я.

Нагахьа санна цу тайпарча «методащца» чуийеча продукце мах кулгалхоша лаьрхIа баларе, уйла ергьяр цар кхычахьара болхлой хьеха безий-хьогI, аьнна. Дилла хургйолча квалифицированни кадрай йоакхо ца еча боахамашка техниках геттара во пайда эц, дикагIча колхозашкеи совхозашкеи бечул 3—4-зза кIезигагIа бу цхьан трактора, жатка, комбайна, кхыйолча машинаша беш бола болх, хIаьта продукцега шийга дIабода мах геттара лакха а хул.

Укх шера ялат чуэцара балхаш ховш вIашагIдоххара дика хьокхам тел Ставропольски края «Темижбекский» совхоза болхлойи специалистийи коллективо. Совхоза механизатораша шин дийнахьа касараш даь Iодиллар 9.118 гектара тIара ка бола ялат. ХIара ялат чуийдеча агрегатаца хьекхар юккъера лаьрхIача 92 гектар ялат. Касараш хьаийцаи аьрдаи даьлар пхе балха дийнахьа. ХIара гектара тIара 28 центнер йоалаш кIа хьийкъад. Совхозо ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялат дIадалара йола шера план.

Из тайпа толам баккха вIаштIехьдаьлар ялат чуэцара дикагIа йола методаш балха юкъеяхьарах. Шолхеи кхолхеи яьха жаткаш йолча ерригача агрегаташа деннеи-бийсанеи болх бора, групповой методаца, лакхача сухалца. Балхаш ховш вIашагIдохкар бахьан долаш хIара агрегато дика болх белга вIаштIехьа а даьлар, хIаьта кхычахьара болхлой боалабе а безанзар совхоза.

Цхьабакъда, дуккхача боахамашка техниках геттара во пайда эц. Юккъера лаьрхIача цхьан комбайно дийнахьа ерригa а 6—8 гектари, жатка 10—12 гектари мара хьаккхац, технически нормаш а кIа хьокхача комбайна 14—17 гектари жаткана 20—25 гектари йолча метте.

Техниках дикагIа пайда эцара йоккхий торонаш я кхыметтел ялат чуэцилга дика вIашагIделлача районашка а. Ставропольски края Петровски района «1 Мая» яхача колхозе хIара ялат хьокхача агрегато юккъера лаьрхIача дийнахьа 45,6 гектар ялат чуэц, хIаьта ерригача районе лаьрхIача 16 гектар чуэц. Ипатовски района «Родина» цIи йолча колхозе хIара ялат хьокхача агрегато 39,3 гектар чуэц, ерригача районе лаьрхIача 21 гектар мара чу ца эцача метте.

КПСС Централъни Комитетои СССР Министрий Советои харцбу укх шера а дIадийнача ялата гIулакх делгеи ялат чуэцилгеи городе баха нах юкъе а эза, хIаьта шоай торонех тоъала пайда а ца эцаш, дIадахьа уйла йола кулгалхой. Цо хьахьокх КПСС ЦК мартовски (1962 ш.) Пленума решенеши юрта боахама болхлой зональни совещаней итогаши, бокъонца кхета а яь, де дезар цар ца даьлга.

КПСС Централъни Комитетои СССР Министрий Советои соцам бу:

1. Союзни республикай компартей ЦК-аш, парте крайкомаши обкомаши, республикай Министрий Советаш, крайисполкомаши облисполкомаши, территориальни-производственни управленеш декхарийла йойла хIара колхозереи совхозереи гIулакхаш бокъонца, дика довза, техникана сихха ремонт яь йоаккхилга Iалашде, ялаташ чуэцача ерригача агрегаташ тIа кхоачамболлаш квалифицированни кадраш хьожае, йолаш йолча техниках пайда дукхагIа эцар духьа а хIара совхоза болхлочунга, хIара колхозхочунга кхашка дIайийнача хIамашта гIулакх деча дакъа лацийтар духьа а ялаташ чуэцаш дергдолча балхий плана лаьрхIа уйла е.

2. Городе бахача наьха новкъостал ца хилча яргйоацаш а из дехаш а йолча юкъ-юкъерча колхозаштеи совхозаштеи 1961 шера саннеи цу порядкахи союзни республикай Министрий Советашта бокъо луйла республикай, краяй, областей чурча кхоачамашка хьежжа, боахамий кулгалхоща дагаяьнначул тIехьагIа, городашка, болхлой поселкашка, юрташка баха къахьегалургдолаш бола нах бахийтанза баргбоацаш моттиг яле 1962 шера юртбоахама балхаш де бахийта.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашеи Министрий Советашеи, крайкомашеи крайисполкомашеи, парте обкомашеи облисполкомашеи КПСС ЦК-агеи СССР Министрий Советагеи хоам болба:

а) уж тайпа колхозаши совхозаши мел хиннай а, арахьара болхлой низ тIа эшаш дола гIулакх цига хIана нийсденнад а;

б) боахаме йолаш йолча материальнии къахьегамеи ресурсаех пайда нийса ийцабий а арахьара болхлой низ тIабоалабаьча боахамашка продукци яккхарга мел мах бахаб а;

в) боахам лерттIа лелабергболаш уж боахамаш мича хана Iалашдергда кхоачам хиллал йолча техникацеи опытни кадращеи.

Укх шера колхозашеи совхозашеи дикка дукхагIа дIайийнай доакъарий культураш, къаьстта а силоса лаьрхIа хьажкIаши доаханна доакъарийна лаьрхIа шекара свеклаи санна йола хала лелае езаш йола культураш. ХьажкIаш чуэцара а уж силоса лаьттах йохкара а, хIаьта иштта шекара свекла чуийца яхара а балхаш ханнахьа чакхдахар, транспорти болхлой низи ца тоъача колхозашкеи совхозашкеи чуэцаш йола уж культураш ца йойтар духьа гIойленагIа да хьажкIа силоси шекара свеклаи кхашка дIайохкар. Колхозийи совхозийи торо хургья транспорт дукха ца эшаш хьажкIаши свеклаи цIая, хIаьта Iай, юртбоахама балхаш сиха доацача хана, силоси свеклаи фермашка тIаоза а. Иззаморг ду хIанз дуккхача колхозашеи совхозашеи.

3. КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои укх шера Целинни крае ялат чуэца кхыча республикашкара механизатораш бахийтарах дола Казахстана КП ЦК-аи Казахски ССР Министрий Советеи дехар кхоачашде мегаргдолаш лерхI.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои республикеи краеи кулгалхошкара хьадех целинни районашка дилла хургйола механизаторски кадраш хулийтилга Iалашдар. Из гIулакх тесса леладелга хоададаь дIадаккха деза, кхетаме вIашагIдолла деза совхозашкеи колхозашкеи, хIаьта иштта моттигерча предприятешкеи учрежденешкеи ялат чуэцача деношка колхозаштеи совхозаштеи гIо де мегаргдолаш наха механизаторски говзалаш Iомаелга. ХIаьта иштта тоаде деза целинни лаьттай боахамаш технически Iалашделга, механизаторашта машинаех пайда эцара дикагIа, эггара эффективнегIа йола приемаш Iомаелга; цо торо хулийтаргья кIезигача болхлошца ханнахьа деррига юртбоахама балхаш йистедаха.

* * *

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои тIахьех моттигера партийни, советски, комсомольски организацеши территориальни управленеши, юрта боахама беррига къахьегамхой шоай деррига низаш лоархIамера декхар кхоачашдара оарцагIдаха — дIайийнача хIамашта гIулакх делга, доакъар кийчделга, ялат чуэцилга, хIаьта юрта боахама продукци паччахьалкхенга йохкарах дола социалистически декхараш кхоачашделга Iалашде. ХIара колхозеи совхозеи сийлен гIулакх да кIезигагIа къахьегами рузкъеи дIа а дохийташ, мамогга дукхагIа продукци яккхар духьа, уж балхаш сихеи дикеи даь дахар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

Ханал 16 ди хьалха

15-ча июле, ханал 16 ди хьалха, ворхI бетта план кхоачашъяьй коммунистически къахьегама цIи лелаеча «Малгобекнефта» шоллагIча промысла мехкдаьттахоша. Планал совгIа Даьхенна деннад дуккха тоннаш «Iаьржа дошуви» эзараш тоннаш гази.

Из толам баккха торо хиннай балха юкъе боккха пайда луш йола геолого-технически гIулакхаш юкъедахьарах, болх овсарегIа хургбола рационализаторски предложенеш теларах.

Паччахьалкхенна кхояьй эзараш киловатт-сахьат электроэнерги.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб дукха маьхкдаьттахой, операторaш, ремонтникаш. Шоашта карагIдаьнначоах тоъам а ца беш къахьегама овсарле лакхъе гIерташ, Даьхенна махулла дукхагIа «Iаьржа дошув» дала гIерташ болх беш ба промыслера махкдаьттахой.



Чуийнна гIожа доакъар кийчдеш ба Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача артелера колхозхой. Стогометательца дийнахьа 35 тонн маькха ча вIашка а техе аргIаш ду тракториста В. Авдеева.

СУРТА ТIА: механизированни хьисапе аргIаш дар.

С. Хакиева сурт.

ДУКХАГIА, ДАРЕГIА

Ерригача Урус-Мартана районе дика довзаш да «Горец» совхозерча Бараев Салаудина звенос даьха къахьегама толамаш. Къаьстта боккха толам баьккхар цу звенос соахка. Ерригa совхоз хьаийца аьлча, хьажкIий центнерага шийга дIадахар 3 соми 41 кепиги долча метте, центнерага дIадодар 1 соми 43 кепиги мара а доацаш, дика хьалкхейир звенос ше гIулакх даь хьажкIаш. Продукцега шийга дIадодар чухнахьа даккхара чотах 20.534 сом пайда белар цу звенос совхоза.

Соахка даьхача цу толамех тоъам а ца беш, кхы а хьинарегIа къахьегаш ба къона хьажкIаш лелаераш укх шера. 220 гектар хьажкIаш я звенос дIайийнараш. ХIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьхача хьажкIий яккха декхар тIа а ийца, хьажкIаш лелаерий Ерригроссийски социалистически яхьа юкъеяхай звено. ХьажкIел совнагIа, 10 гектар шекара свекла а дIайийнай звенос. ХIара гектара тIара 300 центнер свекла яккха лерхI цар.

Метрал лакх а енна, хьу санна латт дика хьалтIаьнна хьажкIаш. ХьажкIашта а свеклана а массе гIулакх дика даьд.

Коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш я коммуниста Бараева кулгалду звено.

В. ХАТУЕВ,
ВЛКСМ Урус-Мартана райкома инструктор.

ЛАЬТТА ОАХ 25 ТРАКТОРО

ЦIендаь ка бола ялаташ чуийца а даьха паччахьалкхенна ялат дIаденна баьннаб «Надтеречный» совхоза механизатораш.

Совхоза къахьегамхоша хIанз шоай ерригa терко тIаяхийтай ялат чуийца даьнна кхаш цIендара, гурахьа дув ялаташ дIаде лаьтташ кийчдара. ХIара денна шин сменах кхашка болх беш я 25 трактор. Денни-буси цар оах 250—270 гектар лаьтта.

Лаьтта ахара балхаш къаьстта дика лел 1-ча отделене. ХIанзале укхаза аьхад 1200 гектарал совгIа лаьтта. Техниках бизза пайда эцаш, шоай нормаш тIехкхоачашъеш къахьег трактористаша А. Джанхотова, А. Нупаева, кхычар а.



ГРУЗИНСКИ ССР. Тбилисе тоабаь баьннаб Ваке Сабурталои яха города ши район вIашагIъювзаш бола керда никъ.

С. Тевладзе сурт. ТАСС фотохроника.

МАССАНЕ ДЕРРИГА ГЕРЗ ДIАДАККХАРАИ МАШАРАИ ТIЕХЬАРЧА ДЕРРИГДУНЕН КОНГРЕССАГАРА

Дунен халкъашка йола Послани

Дунен массе миIингера вIашагIкхийттад тхо Москве конгрессе. Тха профессеш тайп-тайпара я. Тха кхетамаш бе-башха да. Къайле йоацаш дага мел дар дIа а оалаш, оаха кIирагIа дийцад адамашта тIалаттача ядерни тIемах болча кхерама дешаш. Дискусси йолча хана тхона дикагIа дайзар вIаши дагардараш, хIаьта хIанз тхо тийша да тахан хIара мехка, хIара халкъа тIалатташ бола кхерам дIабаккха йиш йолаш хиларах.

Герзашта кийчонаш яро совбоаккх паччахьалкхенашта юкъера кхохками цатешами, хIаьта паччахьалкхенашта юкъерча кхохкамои цатешамои сихду герзашта кийчонаш елга. Цу тайппара, хьахул воча гIулакхий гом. Герза хIама дохадара низ унзара воаккхаш дегIабоагIаш латт, хIаьта а превентивни тIема тIахьехаш къамаьлаш деш нах ба.

ХIаьта а, тхо чIоагIа тийша да, герз дIадоаккхилга алхха динза даргдоаца хIама хинна ца Iеш, де торо йолаш а хиларах. Селхан адамашта юкъе дикагIа хьаькъалаш долча наха дага латта хIама мара дацар из. Тахан герз дIадоаккхилга практически декхар а хинна дIаэттад, вайха хIаране къовсам лоаттабе беза из кхоачашдара.

Герзашта кийчонаш яра дукъах мукъадалар массанена а пайдана хургда:

герз дIадаккхаро мукъадоалийтаргда массе мехкашка вахара хьал тоадарга дахийта йиш хургйола рузкъаш;

герз дIадаккхаро торо хулийтаргья экономически кIезига дегIадаьхка мехкаш дикка сихагIа депIадоаладарга дахийта рузкъаш кходе;

герз дIадаккхарах хургда кхыча мехкий тIема базаш дIайоахилгеи наьха лаьтташ тIара бIу арабоаккхилгеи, хIаьта цунах новкъостал хургда къамаш шоай лоIаме хилийтара тIехьа къовсам лоаттабеча халкъашта.

Массанеи дерригеи дIадаккха деза герз, хIаьта дунен халкъий чIоагIа тIахьожам а болаш де а деза из. ТIахьожам боацаш цхьаккха тайпара герз дIадоаккхилга а герз дIадоаккхилга доацаш цхьаккха тайпара тIахьожам а хила йиш яц.

Оаха цIенна дика кхетаяьй массане а деррига герз дIадаккхара новкъа увтта духьаленаш, тхона хов из де хала хургдолга. Болаш ба кхыметтел переговорашта духьал бола нах а. Царех цхьабараш шоаш дер фуд а ца ховш, шоаш цунга баларца, вожаш—шоашта бIаьхий хилар духьа, кхоалагIбараш—милитаристски гIулакхашта тIакхувш. ХIаьта а тхо тийша да уж ерригa духьаленаш дIаяха йиш йолаш хиларах. Герз дIадаккхара моллагIча планаца а цхьайола мела оагIонаш хетаяла йиш я, цхьабакъда тхо тийша да, массанена а мегаш йолча компромиссана дIатIагIолга герзашта кийчонаш елга дIахо хьочул дикагIа хиларах.

ХIаьта а опыто хьахьокх, герз дIадоаккхилга ши-шегIа хургхиларах тийша Iелга кхераме иллюзи хилар. Шерагара шерага шоай дискуссеш йIаьх а еш Iеш болча дипломатехи тIема специалистехи тийша дита йиш яц гIулакх. Алхха деррига ча мехкашкара халкъаш оарцагIдалар да паччахьалкхен деятелашка дош къоастадайтаргдар. Юкъ-юкъе еш йолча духьалений хIанз кхоачам бац. Герзашта кийчонаш яраи деррига ча тIема кхоачамаштеи духьалара низ бола болам хьабе беза ха хьаэттай.

Нагахьа санна ядерни тIема унзарленаш ца оттийташ 17 шу даккха адамашта мегадале, из хиннад, эггара хьалха, машар бахьанце къовсам лоаттабеш дола халкъаш хадданза оарцагIдаьнна хиларах. Цхьабакъда, вай духхьала бакъде дезаш да, герзашта кийчонаш яра духьал лоаттабеча къовсама юстара латташ дукха нах хилар. ХIанз а дукха ба цун кхерам кхета ца беш, цу кхерама ерригa чIоагIал а, машар ца бохийтара даькъе шоашта тIалатта бехктокхам а кхета ца беш нах. Цу массанешка а оаха ях: «Кхетаде, мел боккха кхерам болаш денош да вай дахар, герз дIадаккхараи машараи тIехьа къовсам лоаттаберий мугIарашца отта».

Ха хьежаш латтац! Дукха ца говш итташ мехкашка хила тарлургда термоядерни герз, хIаьта из герз хьаштдолча дIакхоачадеш йола средстваш тоаяларо хила йиш йоацача боаккхаргба тIахьожам.

Тхо хоадамболлаш духьала да ядерни бомбашта е устройствашта моллагIа тайпа а тохкамаш дара, хIана аьлча, цкъа-дале, цар кхерам тувс хIанз йолча а тIехьа тIахургйолча а тIехьений вахараи унахцIенонней, шозлагIа дале, цар сихду герзашта кийчонаш елга.

Ядерни герз долча ерригача паччахьалкхений правительстваш тIахьех оаха — оаха дех царгара вIалла тIехьа ца а доахаш ядерни герзашта ду деррига тохкамаш соцадара хьакъехьа барт белгеи уж деррига тохкамаш массе метте—атмосфере, космосе, лаьттан кIалха, хина кIалха — даиман а дехкара хьакъехьа договор делгеи.

ЧIоагIа тIахьожам а болаш деррига ядерни герзи ерригa из дIакхоачадара средстваши йизза ехкара а дIаяхара а новкъа боаккха хьалхара гIа хургба из соглашени.

Вайна тIалатта керттереи тIехьадаха йиш йоацеи декхар да дунен халкъий чIоагIа тIахьожам а болаш массане а деррига а герз дIадаккхара хьакъехьа правительствашка договор дайтилга. Цунах хетта хьалаха деза сихагIа договор дара новкъостал деш йола, ювца оттаяь латта герз дIадаккхара планаш сихеи пайданагIа долча тайпареи чакхъяха торо хулийташ дола практически наькъаш.

Общественни мнени тIатаIарахи дIакхетанза долча мехкаша даьраш бахьан долаши переговораш еча керттерча паччахьалкхений герз дIадаккхара принципий хьакъехьара позицеш кIезиг-дукха гаргайоалае вIаштIехьдаьннад, цхьабакъда царна юкъе цIенхаштта вIашдухьленаш хиларца дIаха ца йоалаш соцаеннай переговораш. Соглашени вIаштIехьяргья алхха халкъаша шоай тIатаIар чIоагIдойя.

Белггала машара низаш да вIаши хетараш дикагIа кхетаделгеи вIаши бола цатешам дIабоаккхилгеи оттадара хьокхам бала безараш .Из декхар кхоачашдара даькъе доккха беркат даьнарг лоархI оаха укх тхоай конгрессах. ВIаши дага а доалаш оаха даьр дIахо дахьара эггара дикагIа дола наькъаш лохилга да хIара мехкарча хIара организаце хIанз динза даргдоацар.

Мелал лелаярах зе доал машара гIулакха. Вайха массанегIа тийша да ядерни герзах довраx болча кхерамах адамаш мукъадаргдола дихьа маца оттаргда. Вай, машар безараш, дукха да. Нагахьа санна вай дерригаш оарцагIа а доале, нагахьа санна массане а ше дер цхьан бартагIа а дойя вайна могаргда воаш де лерхIа керттера гIулакх: машар ца бохийтилга чакхдаккхарга никъ билла.

Москва, 1962 шу 14 июль.

Дешара шерага кийчъю школаш

Дешара керда шу долалуш болх бе йолалургья Ачхой-Мартана районе 19 школа. Школашта ремонт яра балхаш март бетта дIадоладаьд укхаза. Шаьми-Юртара, чхьагIар доаккхача совхозера, Закий-Юртара школашка а, иштта хьехархошта а бокъонца кхоачамхиллал йоаго хIама тIаена бутт совгIа ха я.

ХIанз ерригача школашта текущи а капитальни а ремонт еш латт. Самашкерчеи Ачхой-Мартанеи школашта ремонт еш доккха новкъостал дир бераша шоаш а, иштта даьшоаноша а. Масала, цу школашкара кхоккха ялх класс бокъонца ремонт яь яьлар цхьан дийнахьа. Парташтеи иштта кхыча инвентараи дешархошца цхьана ремонт йир Самашкерча школе хьехархо волча нов. Остермиллера.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта дика лелац школаш дешара кердача шерага кийчъяра гIулакхаш. ВIалла а доаго дахча кийчданза я Довыденовски бархI шера йола школа. Цу тайпара школаш кхы а я районе.

Е. КОРОТЕНКО.

ХЬИНАР СОВДОАХАШ

Семилетка дIълагIча шера дика къахьегама толамаш доахаш е тха цеха коллектив. Къаьстта белгалъяккха еза Метусова Андрея кулгалдеш йола 40 тонн дозал дола прессаш арахецаш йола бригада.

Укх шера план хIанзале 70 процент кхоачашъяьй цар. Июнь бетта прессаш арахецара план шозза дукхагIа кхоачаш а яь, укх бетта а хьинаре болх беш я из бригада.

Дика къахьегаш ба слесараш Кошманов Григорий, Корчагин Николай, Бережной Николай, кхы дуккха бараш а. Дийнахь йола заданеш 125—130 процент тIехкхоачашъю цар.

И. ВЛАСОВ,
ГАРО завода сборочни цеха начальник.

Кходаьча доагорца баьб итт дийнахьа болх

Машинист Боков Сулейман керте латтача бригада болх бу локомотив бIаргаяйначо аргда: «Ераш бизза дай ба. Акхарна дукха еза шоай машин».

Из да а да иштта .Массе хана культурнии техническии хьал тIехдика долаш лелаю шийи локомотив машиниста Бокова. ЦIаккха а графика тIара ца воалаши дуккха доагор кходеши лелаю цо дукха мухь кхухьаш йола поездаш. ХIанзалехьа а 7 эзар килограмм коача доагор кходаьд цо. Цу ше кходаьча доагорца бир цо июль бетта хьалхарча итт дийнахьа баь болх.

Машиннаькъахой ЦIей сийна къахьегама вахте а этта, денна керда толамаш доах локомотивни бригадо.

Г. АНОХОВ.

Беза хьаьший

«Къахьегами зизаши» яха нов. Базоркина язъяьча гIорваьннача артиста Эсамбаев Махьмуда хетаяьча киносценарех дола кинофильм арадалар Нохч-ГIалгIайчен а кхыча вай мехкарча а къахьегамхой дог гIоздоаккхаш а цар сатувсаш а хIама да. Фильма цIи яьккхача эггара хьалха дагадох коммунистически партеи советски правительстваи къамий вахари культуреи дегIаяра чIоагIа йоакхо еш хилар.

Езача Даьхенах, къамий вахар тоадаларах, искусство лакхъяларах, къамий доттагIал чIоагIдаларах йола дог гIоздоаккха уйлаш дагаухийтар укх деношка Грозкерча вокзала перрона тIа хиннача сакъердамерча вIашагIкхетаро. ЧIоагIа дог гIоздаларца тIаийцар республикерча культурно - просветительни учреждеией викалаша «Азербайджанфильмера» ена «Къахьегами зизаши» яха кинофильм доаккхаш йола группа. Уж баьхкаб вай республике яха езаш йола кинофильма съемкаш е.

Хьаьшашта духьал баьхкарий гIадбахар тIехь-тIехьагIа совдоалар вагона тIара Iабувлача цIи хезача искусства говзанчий безаме йовхьамаш бIаргаяйча.

Хьаьший а духьал баьхкарий а дегашка дувшаш дар Нохч-ГIалгIай драмтеатра директора новкъоста Хамидова аьнна моаршала дешаш.

— Деза новкъостий! — аьлар цо. — Нохч-ГIалгIайче бахача дукхача къамах болча къахьегамхой а берригача культура болхлой а цIерах дIайха моаршал хоатт аз шуга, вошал долча Азербайджанерча дезача хьаьшашка. Шун дукхача къамех латтача говзача творчески коллективо дер Iаламате боккха исторически лоархIам бола гIулакх да. Оаш хьаду нохчийи гIалгIайи къаман культура советски Iаьдал эттача шерашка сийлахь-доккхача эрсий къаман новкъосталца дегIаяр гойташ дола фильм.

Хь. МАГОМЕДОВ.

„КЪАХЬЕГАМИ ЗИЗАШИ"

Вай мехкара нах дукха ха йоаццаш пIадбаха хьежар экранашка арахийцача «Халхарий дунен чу» яхача бос болча кинофильмага.

Советски кинематографе болхлой вIаштIехьдаьннад толашагIа йола искусство, дунен тIа эггара дикагIчарех вола халхарий говзанча Эсамбаев Махьмуд киноэкрана тIа хьахьокха.

Цунна тIеххьа, шоай республикал гаьнна арахьа а дика вовзаш волча драматурга Базоркин Идриса язъяьй «Къахьегами зизаши» аьнна корта а болаш йола киносценарий. Из язъе лаьрхIад автора къеча лоамарочун-бежIун воI Эсамбаев Махьмуд (фильма тIа цо лелаер дагалаьца тайпан-цIи я — Ишхоев) дерригача дуненна а вовзаш вола советски искусства викал волга хьахьокхар духьа.

Фильма тIа къаьгга белгалдаьккха хьахьокх балха тIера дола нохч - гIалгIай халкъи шийна болча пайдан духьа доацаш цо массаза а эрсий халкъаца лeладаь доттагIали.

ДукхагIа болча наха хов вай ювцача сценарех фильм оттадер «Азербайджанфильм» яха киностудий йолга а режиссер-постановщик вар искусствай заслуженни деятель Тофик Мехтиевич Таги-Задеи керттера оператор вар къона, талант йола кинематографист Расим Оджагови волга а.

Цу вай бийцача кино мастерий кулгалца фильм деча дакъа лоацаш, артисташ боацаш, 60 совгIа саг ва. Шоай болх махулла дикагIа чакхбаккхар лов царна массанена а.

Фильма дIоахал 2695 метр да. Иззамо дола картина экране хьахьокхаш цхьа сахьати ткъо минути йоаккх, хIаьта из хьадеш 10—11 бутт ха йов. Дукха ха ийшар фильм оттадара кийчо еш дикагIа бола актераш вIашагIтохара а царна эша дика костюмаш Iалашъяра а.

Фильм оттадеш еча кийчон балха кулгалдарал совгIа, фильм хьадеча группа дирекцецунца цхьана картина генеральни смета оттаеш а хилар. МоттигаштарагIа хилийтар духьа уж тайпа моттигаш лехаш республика районашка а кхыча республикашка а ихар фильм доаккхаш йола творчески коллектив.

Бокъонца фильм даккха доладеннад тхо 1962 шера 12 марта, хIаьта даьккха даьннар хIанз а ах мара дац.

Актераш Эсамбаев Махьмуд, Тхапсаев Владимир, Абашидзе Лейла, Нохч-ГIалгIай драмтеатра артист Дениев Iалви, Калан-Тарлы Минавар, Курбанова Окума, Барбашевин (Махьмуда даь - доттагIчун роль ловзаеш вола Павлов), Жизнева (Павлова сесага роль ловзаеш) Алиев Ибрагим (бер долча хана хиннача Махьмуда роль ловзаеш) а кхыбараш а юкъе болаш йола фильм доаккха группа 16 июле Грозне енай бокъонца йола моттигаш хьатIаяхар духьа. Из болх 5 августа чакхбала безаш ба.

Грознера даьха сурташ хила деза «Iала-солтий ковна» (Махьмуд ондавоалаш хиннача моттига), Грознера улиций, Грознерча станце вокзала, машиннаькъа йистера салтий латта моттиг, хьуна юкъера къухь, лезгинка яха халхар.

Фильм доаккхача группа коллективанеи киноактераштеи чIоагIа лов башха-дикача город Грознерча нахаца хьоашал тассар, уж дог тийша ба цу хьоашало шоай творчески болх аьттонца чакхбаккхара доккха новкъостал дергхиларах.

Хала а боккха а болх ба Грозне бе безар, цхьабакъда, тхона хов республика партийно-комсомольскии советскии органаша оаха тIаийца правительственни задани кхоачашъяра новкъостал дергдолга. Бакъдар аьлча, хIанзале а даьд доккха новкъостал: республика культура министерство чIоагIа оарцагIъяьннай экспедицена эшача гIулакхашта.

Фильм доаккхача хана эшаргба тайп-тайпара ханаш йола а тайп-тайпарча къамех бола а нах: боккхий нах, кхалнах, кагий нах, мехкарий— хоза кийчбенна а болаш. ХIаьта кхал а маIа а боккхий нах шоай къаман форма тIаювхаш хилча дикагIа дар.

Фильм доаккхача эша нах Iалашбара новкъостал дергда тхона бахача нахал совгIа, театраша, филармоне, пединститута студенташа.

Грознерча машиннаькъа станце начальника новкъостал дергда тхона хIанз яьннача вагонех поезда цхьа состав вIашагIйолла а тIом хале хьалхагIа хиннача вагонех ши состави тIом болча хана хинна цхьа товарни состави вIашагIйолла а.

Грозне бергбола болх укх шера 8 август хьатIакхачале йистебаккха лаьрхIад.

А. ДУДИЕВ,
«Къахьегами зизаши» яхача картина директор.

Бакура хьаьший Грознерча вокзала перрона тIа.

И. Плиева сурт.

ХьажкIаш дика хьувкъаяра

Социалистически яхье а баьнна, хьажкIаш дика хьувкъаяра тIехьа къовсам лоаттабеш ба Сунженски района комсомольцаши кагирхойи. 5300 гектар лаьтта а долаш, комсомольско - кагирхой 18 механизированни звено я укхаза вIашагIъелла. Къоначa хьажкIаш лелаераша дош деннад хIара гектара тIара фуалъяьхача хьажкIий 50 центнер яккха.

ХьажкIашта гIулакх дика дарца къаьстта белгалъяьннай XIX партсъезда цIерахча колхоза Морозов Дмитрий керте латтеи «Путь к коммунизму» яхача колхозерча. соахка шоллагIа Ерригроссийски премии яьккха Алексей Тимошенко керте латтеи звенош. Нов. Тимошенко района маяк я.

Шоай кхаш дика леладаь ца Iеш, республика кхыча районашкарча хьажкIаш лелаерашта шоай балха говзал дIайовзийтара а чIоагIа тIера ба механизатораш Морозови Тимошенкои.

Массехказа дика гIулакх даь, квадраташ нийса йолаш, гIадамаш лакха а онда а долаш да Тимошенкои Морозовеи звеной кхаш. ХьажкIаш дика хьувкъаргхилар белгала да хIанзее а.

Б. ДИДИГОВ.

Укх сурта тIа шоана бIаргагу Долакха-Юртарча школа 5 классе деша ягIа Манке-наькъан йиIигаш.

Дешара шу чакхдаьккха баьннaчул тIехьагIа царна лайра кхашка балхаш деш болча шоай отделенерча къахьегамхошта новкъостал де.

Ахкан каникулех шоаш цIахийцача хьалхарча денношке а денз гIоръяьнна йолча хьажкIаш лелаеча Кусиева Зайдата звеноца болх беча цар боккхийчарна нийсса къахьийгад. Шоашка лелае аьнна дIаеннача участка тIа цкъара оасар даь чакхбаьннаб уж, хIаьта хIанз 272 гектар йолча участка тIа шоллагIа оасар деш а шолгIаргаш дIайоахаш а ба.

С. Хакиева сурт.

Хьайбай боахам тоабара

КПСС Центральни Комитета мартовски Пленумо хоадамболллаш хьахьекхар траво-польни системах боахамашта доала зе, юрта боахамерча къахьегамхошта хьалхашка оттадир магар, суданка, кен, иштта кхыйола культураш дIа а йоахаш, дикагIа хьувкъаш а беркатегIа а йола хьажкIаш, свекла, горох, доакъара бобаш мамогга дукхагIа дIаера декхар.

Парте белгалбаьккхача цу нийсача, хьайбашта шортта доакъар хургдолча новкъа дIаболабаьб ший болх Первомайски района Ленина цIерахча колхозо. Оахача лаьттай структурага а хьежа, соахка 150 гектар дIайийна хинна суданка яха буц укх шера вIалла а дIайийнаяц колхозо. Иззал буц дIайийнача метте, соахка силоса лаьрхIа дIайийна еррига хьажкIаш 83 гектар мара яцар.

Суданкана меттел хьажкIаш дIаер мел пайданагIа да хьахьокх укх масалас: 1961-ча шера итогех суданка хIара гектара тIара еррига а 780 доакъарий единица яьлар, хIаьта хьажкIий гектара тIара—3740 доакъарий единица. Суданкал шозза кIезигагIа дIайийна йоллашехьа а шозза дукхагIа доакъарий единицаш елар хьажкIаша.

Укх шера 460 гектар хьажкIаш дIайийнай колхозо. Царех силоса лаьрхIа дIайийнараш 285 гектар я. Вешта аьлча, соахкарчул кхозза дукхагIа дIайийнай хьажкIаш. Укх шера духхьашха дIайийнай 10 гектар горох. ХьатIадоагIача шера 50 гектар юврглолаш, фуна лаьрхIа йийнай из горох. ТIаккха колхоза хьайбашта шортта хургда белокаш йола доакъар.

Иштта дукха йоакхо ю колхоза правлене хьайбаш дебадара а. Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозерча хьайбаш леладерий опыт Iома а яь, керда Iодаь Iаьсий хьалхарча итт дийнахьа ноаношта кортамукъа кIал а ухийташ докхийтилга доладаьд хIанз Ленина цIерахча колхоза хьайбаш леладераша а. Из чIоагIа пайдана гIулакх да.

Iодаьча дийннахье а кара шура хьувкхаш кхаьбарел сихагIа дегI дахь Iаьсаша, ондагIа хул, лазараш кIезигагIа деттaлу.

Лоалахой болча а баха, из гIулакх дика Iома а даь юха цIабаьхкача, цу наькъаца Iаьсий кхоабилга духхьашха дIадоладир колхоза дикагIа болча доярокаша Л. Чениеваси З. Оздоеваси. ХIанзалехьа а ворхI Iаса да ноаношта кIал а ухаш, шоай лоIаме царех дакхаш. Дерригаш унахцIена а дегIа онда а да уж.

Каста кхувш а сиха дебаш а, цудухьа боахама пайдана а хьайбаш да хьакхарч. ЧIоагIа йоакхо еш леладу колхозе хьакхарч лелаяра гIулакх а. Беттбетта дукхагIа хул колхоза хьакхарч. Ноаношта тIехьара къоастаеча хана хIаране 25 килограмм озаш яр свинарка Н. Беломыцевас гIулакх даь хурскаш.

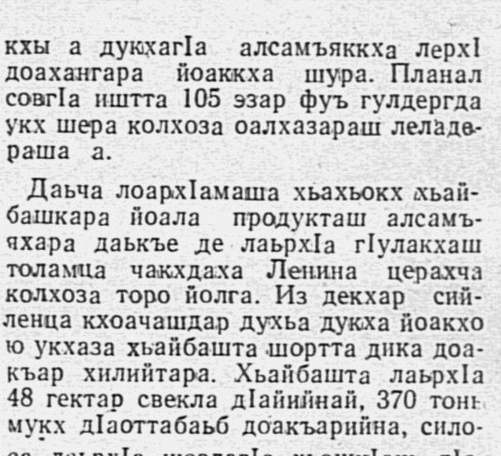
Дика камаьхал йоалаш леладаьд колхозо укх шера хьайбашкара йоала продукташ паччахьалкхенга йохкилга а. Ах шера план дулх дохкара даькъе 157,2 проценти шура йохкара даькъе 126,1 проценти кхоачашъяьй.

Чуйинна хьайбаша Iа доаккхаргдола гIишлош тоаеш, йол, силос, кхыдола доакъараш кийчдеш боахк колхоза хьайбаш леладераш.

Сихха тоалуш боагIа лоаман колхоза боахам.

Ю. МАКСИМОВ,
Сунженски производственни управлене Первомайски районера инспектор-организатор.

Тха торонаш йоккхий я



Хьайбашкара йоала продукци яккхара даькъе районе хьалхарчарех цхьа моттиг а лоацаш, толамца чакхдаьккхар хьалхара ах шу Шелковской района Ленина цIерахча колхоза къахьегамхоша. Паччахьалкхенга дулх дохкара план 118 процент, шура йохкара план — 150 процент, фуаш дохкара план — 121 процент кхоачашъяьй.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи решенех хIанз дукха ха йоаццаш хьайбай продуктай дIаэцара маьхаш лакхдарах 24 эзар сом совленах ахча кхоач боахамга. Халача балхашта механизаци ярга а хьайбашта дика гIишлош хьалъярга а дохийта ахча алсамдаккха торо хулийт цо.

№ 2 йолча шурий-товарни ферме укх шера долалургда «елочка» яхача агрегатаца доахан деттилга. Дукха ха йоаццаш из агрегат ийцай колхозо. ХIанз цу агрегатаца доахан деттилга Iомадеш ба дояркаш. Из гIулакх дика Iомадаь баьннаб дояркаш Кулешова, Дурова, дояр Дьяков.

— Доахан кара деттача хана сахьат а кхы дукхагIа а ха йоаккхар аз сайгара доахан дийтта ца йоалаш,— йоах доярка Дуровас,— хIаьта хIанз электричестваца доахан деттача хана 10 минута чакхбоал из болх.

КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои юрташкарча къахьегамхошка даьча Кхайкарала жоп а луш, тхоай боахамера керда торонаш хьа а леха, царех пайда а эцаш укх шерре а Даьхенна планал совнагIа дулх, шура, фуаш дала лаьрхIад колхоза къахьегамхоша.

Хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара де деза гIулакхаш дувцаш, дукха парте боацараш тIа а болаш йоккха партийни собрани хилар колхозе. Берригаш раьза а болаш соцам бир собране: хьалха тIаийцача декхарех яккха лаьрхIа хиннар 2200 центнер мара йоацача метте, укх шера 3256 центнер дулх даккха. Хьайбаш дебадарца, царна деш дола гIулакх тоадарца, хьайбаш а оалхазараш а довлла дIадаккхарца тIакхетийта лаьрхIад из совленагIа дола 1056 центнер дулх.

Дулх алсамдаккха торо хулийтаргйола керттера цхьа никъ ба оалхазараш дебаделга. Соахка 10 эзар мара ца хиннача метте, укх шера 50 эзар оалхазар да колхоза. Дулх а тха а иштта алсамдоаккх Iай жа дахкилга вIаштIехьдаккхаро а. Iай даьча Iоахараша укх шерре а дукха дулхи тхаи лу колхоза. Къаьстта доахан дут кагий Iаьсий доккхаде. ХIара Iаттах 6—8 Iаса дакх.

Укх шера планал совгIа 1882 центнер шура яьккхай колхозе. ДукхагIа шура лу дикача фух дола доахан мамогга сов а доахаш, доахан дебадарца, доахан Iахара дусаргдоаца гIулакх оттадарца дIахо йодача хана кхы а дукхагIа алсамъяккха лерхI доахангара йоаккха шура. Планал совгIа иштта 105 эзар фуъ гулдергда укх шера колхоза оалхазараш леладераша а.

Даьча лоархIамаша хьахьокх хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара даькъе де лаьрхIа гIулакхаш толамца чакхдаха Ленина церахча колхоза торо йолга. Из декхар сийленца кхоачашдар духьа дукха йоакхо ю укхаза хьайбашта шортта дика доакъар хилийтара. Хьайбашта лаьрхIа 48 гектар свекла дIайийнай, 370 тонн мукх дIаоттабаьб доакъарийна, силоса лаьрхIа шозлагIа хьажкIаш дIаювш латт хIанз. Деррига хьайбаш дизза Iалашдергда доакъарца.

Дулх алсамдаккхара доккха беркат долаш хIама да Советски районерча лоамашкарча дикача даьгIенех бизза пайда эцар. Цига доаханга Iа доаккхийтаргдолаш, хьайбашта базаш хьалъергйолаш цу лоамий даьгIенашкара дикагIа буц йола участкаш лохаш ба хIанз колхоза хьайбаш леладераш.

Хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара даькъе уж шоаш белгалдаьха гIулакхаш толамца кхоачашдергда Ленина цIерахча колхоза къахьегамхоша. Из хургда КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи Кхайкарала оаха луш дола жоп.

Н. БОЛЬБАСОВ,
Шелковской района Ленина цIерахча колхоза партбюро секретарь.

ИСКУССТВОИ ДЫИ

ДIаяхача хана нах Iалама стихийни низашеи социальни низIоткъамои тоIабаь хиларца хьахиннача дына тешамах, Iадатах юхедисаращца лоаттабеча къовсамах наха коммунистически кхетам балара цхьа дакъа лерхI парте.

Советски пачхахьалкхено доккхий толамаш даьхад наха социалистически кхетам луш, коммунизм хьалъяра хьинар дола нах хьалкхебеш. Цхьабакъда, социалистически строй котъяьнначул тIехьагIа а наьха кхетамца долаш да керда вахар хьалдара вайна новкъарле еш дола дIаяхача замах юхедисараш. Ше хьахиннача бIаьшерашка наьха кхетамца а, оамалашца а дусаш дукха хIама де кхийнад дына. Маьждигаш, киназаш хоза кийчдеш хиннад далла гIулакх де нах шоашта тIехьабахара. Дына мутIахьбараша къаьстта шоай болх сихбу культурно-просветительни болх ледара лелача, клубо болх ца беча, къаьстта цу тайпарча моттигашка сихлу дына тоабаш.

Наьха сакхетам шийгахьа баккхара доллача хIамах пайда эц дыно. Дынах тешараша цу тайпара беча балха методах лаьца дына духьаларча пропаганда хьакъехьарча ший заметкаш тIа дика аьннад Крупскаяс: «Вайна бицлу искусства даькъе киназо беш бола болх, вайна дицлу хоза, лостам баь, дуккха нах гуллуш дола киназ цхьайолча хана клуба тара лесташ хиннилга. Дына хьехам боаржабераша дика кхетаду искусства торонашца дынах тешарий безам совбаккха, цар уйлаш шоашкахьа ерзае, уж тIехьабаха йиш хилар».

Классови общества дерригача исторе чухь ды гIийртаб халкъа вахарах искусство хьа а къоастаяь, цох ше пайда эца. Цхьабакъда, дына идеологи бахьан долаш а ца йоагIаш, цун пурамийца а йоацаш, дегIа а ихай, лакх а еннай искусство. ХIанз ды экккхабаьб искусствера, дынацара гIулакх хоада а даь, вай заман йола идеяш шийна юкъе а кхувлаш, реализма шеррача новкъа йоагIа искусство.

ДIаяхача замах юхедисараш дIадаха а дына идеологена духьала хьинаре къовсам лоаттабе а вай обществана новкъостал деш бола низ хиннаб искусствах.

Масала, хьаэцаргда вай Нурадилов Ханпаший цIерахча театро оттадеш дола массехк спектакль. Бадуева «ПаьтIамат», Хамидова «Совдати Дауди», Ошаева «Ахмар-Хьажа», кхыдараш. Ошаев Халида язъяьча «Ахмар-Хьажа» яхача комеде тIа бегбоах къаьнарча гIулакхий га доахаш бола, шайхаш да тхо яхараш, мадарра аьлча, кагий къуй ба ала мегаргдараш.

КПСС-а Программа тIа йоах: «Парте хадданза йоакхо ергья литература, искусство, культура дегIайоалаяра, хIара саго ший хьинари таланти дизза гучадоаккхаргдолаш дола деррига хьалаш Iалашдара».

Iаламате доккхий толамаш даьхад космосе никъ буллаш сигала ракеташ ахийтар кхоачашдаьча советски Iилмо. Ховш махиллара, шоллагIа йола советски ракета адамий исторе чухь эггара хьалха кхаьчар Бетта тIа, кхоалагIча ракета торо хилийтар лаьттара хьалхьежача бIарга ца гуш йолча Бетта вокха оагIон сурт даккха. Лаьттара хIама сигала кхача йиш яц яхаш эзараш шерашка ды лелабераша дийцар харц хилар. Советски наьха кулгашца вай дахача лаьтта хьаяь аппарат сигала гIолла лел, хIаьта советски летчикаш-космонавташ Гагарин Юрийи, Титов Германи «даьла къайленаш» йолча кхаьчаб.

Iилмо йиш хулийт сагага Iаламах бизза пайда эца. Iилман хьехамаш дына мутIахьа вола саг а хIанз тешаве йиш йолаш да цхьаккха даьла ца хиларах. Дуккха зама хьалха денз хьабенаб ды Iалама духьала къовсам лоаттабеш. ДикагIа болча хьаькъал долча нахаи Iилмахоштеи духьала чIоагIа къовсам лоаттабаьб цо.

Къиза а нах хIалак беш а хиннай цар идеяш. Эзараш — эзараш бола нах, оакхарий хьисапе низ а беш, хIалакбеш хиннаб. КъорIанеи библенеи духьала я уж яхаш, лоархIамера Iилман идеяш цIенъяь дIаяха гIийртаб дына даьй.

Дына даьша бIаьшерашка наха хьийхад, Iилман моллагIа идея шайтIа балхаца ювзаенна я яхаш. ЛоархIамера астрономически химически хIамаш тохкаш балхаш дарах, сигала урагIа ахийта аппараташ хьае йиш я аларах, 1214—1294-ча шерашка микроскоп а телескоп а хьаяра принцип дагаярах шийтта шера монастырски набахта ваьллав башха-дика английски Iилмахо Роджар Бекон. БIаьшу совгIа ха яьккхай Европа ерригача университеташка йийшача лекцешка Бетта тIа лоамаши Маьлха тIа кIаьдаши да, аьнна Галлилеяс хьадийлар хьоахаде вIалла йиш йоацаш.

ТкъестлагIча бIаьшерага кхаччалца чIоагIа духьал хиннаб дына хьехам боаржабераш громоотводаш яхкара. Дына хьехам харц беш дола башха-дика Iилман идеяш гучаяхарах узбекски Iилмахо Улугбек вийнав бусалба дына даьша.

Дына даьша дIадийхад Ломоносова мел яздаь книжка доагаделга, уж тIакхувш хиннаб эрсий дарвинисташта, цар вIашагIъеллай сийлахь-боккхийча эрсий Iилмахошта Сеченова, Мечникова, Менделеева, Тимирязева, Мичурина духьалара кампани. Дына духьала дола литература арадаьккхар уголовни бехктокхаме озаш хиннав. Дына духьала гуччахьа къамаьлаш деш хиннача Белинскена, Чернышевскена, Добролюбовна, кхыча прогрессивни наха духьал латкъаш кIезига каьхаташ яздаьдац, цу хана дына даьша. Масала, Герцена аьннад: «Ды— из я нах юхабетташ йола керттера дирст, хIама ца ховча наха бола чIоагIа кхерам, из да сигала урагIа хьежаш далла хьеставолийташ а лаьтта лелаш дар къаьгга бIаргаго наха новкъарле еш а йола йоккха пордув».

ГIорваьннача писатела Тургенева яьхад: «Саго деш дола моллагIа дуIа, ламаз цо ду цхьа тамаш хетача хIамах. МоллагIа дуIа: «Везан даьла, шозза шиъ ийцача йиъ хургйоацаш гIулакх вIаштIехьдаккхалахь» яхачоа тIадоагIаш да моллагIа а деш дола ламаз.

Вай хьалашка дIаяхача замах юхедисар лоархI дынах. ХIанз а тIехьа вай вахаре долаш да зуламера гIулакхаш. Исламои шариIатои доккха зезулам ду вай вахараи коммунизм бахьан вай лоаттабеча къовсамаи.

Ленина аьннад: «Даьла яхар... эггара хьалха из да сакхетам аьрхI баь саг тоIаваь валарца, арахьарча Iаламца, классови низ-Iоткъамца хьахинна идеяй комплекс. Саго нийса гIулакхаш де йиш яц, нагахьа санна цун хьоа дыно толхабаь бале».

Уж бакъдараш гаций вай республике: мел йиIигаш я школе деша ца ухаш, мел зе хул производствана мархий бетта, хIаьта мел моттигаш я дукха истий кхийла а, шариIата «кхелах» маро сесаг юташ а. Ды—кхалнаьха эггара къизагIа вола моастагIа. Цо могадац кхалнах кино, библиотеке ахар, общественни вахаре дакъа лацар.

Вай республикерча къахьегамхоша шоаш ца кхобеш къахьегарца вахаре кхоачашду КПСС-а XXII-ча съездо тIаийца Программа тIа дIаяздаь дола парте оттадаь декхараш. Коммунизм хьалъеча республика къахьегамхоша даьха толамаш, масса хIамал котбола общественни къахьегам, вай культура а Iилма а дегIадар, керда саг хьалкхевар из да Iилма дына хьехамели, бакъдар фаьлгели толаме хилар хьагойташ дола бакъдар.

Хь. КУРКИЕВА,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель.

Коммунистически къахьегама ферме

Жа кхоабача Наурски района «Терский» совхозе дикагIа лоархIаш я шоллагIча отделене шурий - товарни ферма. Даиман дукхагIа тел цига доахана шура. Планах лаьрхIар 3476 центнер йолча метте, 7-гIа июль хьаотташ яьккха шура 5424 центнер я.

— БIаьсти йоаллашехьа а дийнахь а бус а доахан доажаделга оаха вIаштIехьдаккхар бахьан долаш тарделар тха из толам баккха, — йоах отделене управляюще А. Овчаренко. — Иштта беркат даьлар доахан хи тIа ца а кхувлаш, уж дажаш долчча метте дIа а кхухьаш царна хий меладарах. Доахан детта а цига детт.

Шоай социалистически декхараш тIеххоачаш а деш, укх боарамах шура яьккхай дикагIа болча дояркаша: Исаева Салихьата — 1555 килограмм, Лунева Марияс — 1495 килограмм, Мамаева Розас — 1383 килограмм, Луганская Надяс — 1273 килограмм.

Шоашта тIалаттар чIоагIа бехктокхаме декхар долга кхета а деш, дояркаша болх дикагIа бара доккха новкъостал ду ханханнахьа ферме еча производственни совещанеша. Итт дийнахьа баьча балха итогаш а еш, балхацара кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш белгал а доахаш чакхъювл уж совещанеш.

Учета гIулакх тоаделга чIоагIа караийцар ферме дIадаха шу чакхдоаллача хана. ХIара Iатто дийнахь-бус мел шура лу а цун хьоанал мелий а ховргдолаш каст-каста тохкам а беш детт доахан. Къаьстта чIоагIа тIахьожам лоаттабу дукха шура луш долча доаханна.

— Цхьа ха яр, — йоах зоотехника нов. Рассказова, — керда Iодаь Iаьсий массехк бутт боаллашехьа а Iулех дIа а эдийя дIадохийташ, цар цIи фуй, номер малагIа я ха хала дар. ХIанз дикача фунах даьнна Iаьсий къаьсттача книжка тIа дIаязду. Уж къаьстта кхаба а кхоаб, лела а ду. ТIехьагIа шоаех Iул а даь доахан хьалкхедергда царех.

Ферма къахьегамхоша баьккхача толаме боккха лоархIам болаш да доахан доажадераша, царга хьожараша шоай болх дика бар а. ХIанз цхьаь-цаI Iаьхар биса етт бац ферме. ШозлагIа бупIе уха доахан а дикка кIезигденнад. 1-ча апреле денз дийнахь а бус а доажадеш даьгIенашка хул детта доахан. Рожь, суданка, хьажкIаш, иштта кхыйола культураш дIа а йийна доахан доажаде лаьрхIа участкаш шортта кхоачамболаш я.

Хьайбаш леладераша массе оагIорахьа шоай болх дика лелабарах коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи еннай ферма къахьегамхошта.

— Сий долаш лелаергья оаха из йоккха цIи, — йоах дояркаша.

А. МАМАЕВ.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 19 июль, 1962 шу.

Республика халкъа боахам 1962 шера хьалхарча ах шера чухь

Нохч-ГIалгIай АССР-а Статистически управлене хоам

КПСС XXII съезда исторически решенеш вахарца кхоачашъеш Нохч-ГIалгIай АССР-а къахьегамхоша семилетка диълагIча шера хьалхарча ах шера республика халкъа боахама дерригa доакъоши культуреи дегIайоалаяра керда толамаш даьхад.

Промышленни производства ерригача продукцей лоархIамегIа йола изделеш арахецара заданеш тIеххкхоачашъяьй. Семилетка оттаяьча заданеел сихагIа дегIаух промышленноста керттера доакъош — мехкдаьтта, химически, машиностроительни, кхыйола а промышленность.

Республика кхашка чуийца йоалаш латт дика хьийкъа гурахьа дIайийна культураш.

Промышленность

Валови продукци хьаяра план ерригача республике гIолла 1962 шера хьалхарча ах шера 103,5 процент кхоачашъяьй.

Промышленни продукци арахецилга, дахача шера укх ханаца нийсдича, совдаьннад 15,1 процент, плано оттаяьча 11,3 процента меттели, хIаьта промышленноста болхлоша семилетка диълагIча шера тIаийцача социалистически декхараша лийрхIача 14,7 процента меттели.

Валови продукци хьаяра план 1962 шера хьалхарча ах шера кхоачашъяьй иштта:

	план кхоачашъяра процент
Совнархоза промышленность	**104**
Мехкдаьтта доаккхен газовойн промышленноста управлени	**105**
цу даькъе:	
Октябрьнефта НПУ	103
Старогрознефта НПУ	105
Малгобекнефта НПУ	106
Сунжанефта НПУ	103
Горскнефта НПУ	105
Гудермесски НПУ	109
Правобережни НПУ	110
Мехкдаьттгазови управлени	114
Автотракторни ремонтни завод	99,0
Центральни ремонтно-механически завод	104
Мехкдаьтта чакхдоахачен химическин промышленноста управлени	**104**
цу даькъе:	
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	102
Крекинг-завод	101
Нефтемаслозавод	108
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	106
Производственно - товарни контора	107
Машиностроительни арматурни завод	102
Грозненски химически завод	101
Производственни энергетически контора	101
Энергетически управлени	**104**
цу даькъе:	
Грозненски ТЭЦ	104
Новогрозненски ТЭЦ	104
Шаьлара ТЭЦ	180
Сетевой район	136
Центральни ремонтно-механически завод	109
Дахчан хIамаш ечен гIишлой материалаш кийчъечен промышленноста управлени	**100,7**
цу даькъе:	
Производственни предприятей контора	99,9
Кирпишкий завод № 1	117
Кирпишкий завод № 2	106
Старопромысловски кирпишкий завод	105
МагIалбикера кирпишкий завод	100,0
XVI партсъезда цIерах йола кирпишкий завод	98
«Красный Октябрь» яха кирпишкий завод	151
Слюдяной фабрика	90
Нерудни гIишлой материалаш хьаяхарей уж кийчъярей управлени	109
Шаьлара аьшкабетонни завод	76
Ермоловски дахчан хIамаш ю комбинат	115
Грозненски мебельни фабрика	100,0
Тарно-мебельни комбинат	94
Соттаяь дахчан хIамаш ю фабрика	99,0
Кхачан промышленноста управлени	**104**
цу даькъе:	
Грозненски дулхкомбинат	98
Грозненски птицекомбинат	99,0
Головной шурий комбинат	94
Каргалински чхьагIарзавод	104
Червленски чхьагIарзавод	117
Грозненски чхьагIара-коньячни комбинат	105
Серноводски завод «Минвод»	112
«Ачалуки» яха минеральни хина завод	106
Наурски чхьагIарзавод	108
Калиновски чхьагIарзавод	121
Ассиновски консервни завод	120
Грозненски консервни завод	111
Ацетонови завод	101
Грозненски даьттазавод	114
Шаьлара шекара завод	129
Кога гIирсий фабрика	100,1
Совнархоза карайола предприятеш:	
«Красный молот» завод	103
Транспортни машинаш хьаю завод	104
Автогенно-карбидни завод	104
Моттигерча Совета промышленность	**104**
Кхачан товарий промышленноста Министерство	**107**
цу даькъе:	
Грозненски хлебокомбинат	106
Кондитерски фабрика	115
Макаронни фабрика	106
Пивзавод	100,7
Мельзаводоуправлени	88
Самашкински плодоконсервни завод	106
Гудермесски хлебозавод	113
Района промышленность	110
Моттигерча промышленноста Министерство	**99,3**
цу даькъе:	
Химзавод № 1	96
Химзавод № 2	100,1
Завод «Металлист»	105
Литейно-механически завод	103
Ведана хьунапункт	81
Столярни изделей завод	107
Советски хьунапункт	82
Гудермесски хьунапункт	117
Кирпишкий завод № 1	111
Кирпишкий завод № 2	108
Ильича цIерах йола кирпишкий завод	83
Камышитови плитай завод	95
Главторгсырье контора	85
Тховнашта тIаюллача кIаьдача хIаман завод	99
Района промышленность	107
Ейгача промышленноста управлени	**107**
цу даькъе:	
Барзкъаш тега фабрика № 1	103
Барзкъаш тега фабрика № 2	105
Барзкъаш тега фабрика № 3	103
Барзкъаш тега фабрика № 4	100,0
Барзкъаш тега фабрика № 5	114
Барзкъаш тега фабрика № 6	100,7
Галантерейни фабрика	110
Трикотажни фабрика	106
Бытовой гIулакхаш ду управлени	**104**
Республика министерствайн ведомствайн промышленность	**98**
цу даькъе:	
Гаражни оборудоване завод	103
Электромеханически завод	99,8
Грозненски леспромхоз	94
Советски леспромхоз	84
Сунженски леспромхоз	82
Аьшкабетонни изделей завод	94
ВОС предприятеш	115
Ерригсоюзни министерствайн ведомствайн промышленность	110

Валови продукци арахецара план ерригa лаьрхIача кхоачашъяьяле а цхьайолча промышленни предприятешка оттадаь декхараш кхоачашдергдолча резерваехи торонехи бизза пайда ийца бац.

Валови продукце план кхоачашъяьяц 34 промышленни предприяте, 1,5 млн. сома маьха продукци хьа ца луш йитай цар.

Хьалхарча ах шера полиэтилен, насосаш, станокаш-качалкаш, сборни аьшкабетон, мебель, колбасно-ветчинни изделеш, цIенача шурах яьха продукташ, хьайбай даьтта кийчдараи арахецараи, гIишлош е мегаргйола хьу тIаозараи йола план кхоачашъяьяц.

Эггара тIехьадисача доакъоех я хьуна промышленность, семилетка йолаеннача кхаь шереи ах шереи кхоачашйиц цо хьу тIаозара план.

Цхьайолча промышленни предприятеша, валови продукце план кхоачашъяьяле а, оттаяьча ассортиментах продукци кийчъяра план кхоачашъяьяц. Белггала аьлча: машиностроительни арматурни заводо кхоачашъяьяц мехкдаьтта аппаратурахи, болата арматурахи, мехкдаьтта оборудоване запасни оатхалаш кийчъярахи йола план: «Красный молот» яхача заводо—мехкдаьтта скважинаш хица вIашагIйоахача насосни агрегатех, цементировочни агрегатех, станокех-качалкех, мехкдаьтта продукташ дIа-юха кхухьача цистернаех йола план.

Иштта кхоачашъяьяц Грознерча мебельни фабрико книжкай шкафаш, зIамига габариташ йола мебель, берий мебель арахецара план; производственни предприятей конторо — бетони маркхали кийчбара план; ацетонови заводо—ацетонах йола план; чхьагIара-конъячни комбинато—цIенача комсий чхьагIараш, дессертни чIоагIдаь чхьагIараш арахецара план; кога гIирса фабрико — телата кога гIирс арахецара план; литейно-механически заводо—чон лоаладаь еча хIамайн дулх охьача машинкайн план; «Металлист» цIи йолча заводо—скобяной изделей, басар хьекхача аьшка пхьегIай план; столярни изделей заводо — истолаш, книшкай шкафаш, кухонни инвентарь кийчъяра план.

1962 шера хьалхара ах шера кооперированни поставкаш яра план кхоачашъяьй укх тайпара:

болат лоаладеш яьча хIамай план 110 процент, чугун лоаладеш яьча хIамай план 99 процент, поковкай план 38 процент, штамповкай план 107 процент.

1962 шера хьалхарча ах шера промышленни продукце лоархIамера дола тайпаш арахецара план укх тайпара кхоачашъяьй:

	1962 шера 1-ча ах шера план кхоачашъяр процентаща	1962 шера 1-ра ах шу 1961 шера 1-ра ах шераца нийсдар процентаща
Мехкдаьтта	104	111
Газ	111	132
Бензин	105	108
Фатаген	95	121
Дизельни доагам	109	122
Мехкдаьттбитум	94	66
Фенол	103	104
Ацетон	101	99,0
Полиэтилен	80	—
Этилови синтетически спирт	104	118
Болат	102	100,8
Мехкдаьтт-аппаратура	100,5	125
Насосаш	91	99,4
Станокаш-качалкаш	93	104
Электроэнерги	107	105
Кирпишк	101	112
Тховна тIаюлла кирпишк	101	112
КIир	103	121
Сборни аьшкабетона конструкцеши оатхалаши	93	105
ХIама хьае мегаргйола дахча	94	98
Пиломатериалаш	91	84
Мебель	94	113
ТIехнахьа ювхаю трикотаж	112	106
Кога гIирс	101	101
цу даькъе:		
Берий кога гIирс	113	118
Кондитерски изделеш	110	123
Маькхабулочни изделеш	109	115
Макаронни изделеш	105	105
Консерваш	115	122
Дулх	98	106
Колбасно-ветчинни изделеш	89	130
Хьайбай даьтта	89	104
Нахча	94	111
ЦIенача шуран продукци	95	96
Пиво	100,9	100,9

Хьалхарча ах шера ерригача республике гIолла кийчъяьй: 6 эзар тонн мехкдаьттаппаратура, 90 млн. кирпишк, 4 млн. тховна тIаюлла кирпишк, 13 эзар тонн кIира, 49 эзар кубометр сборни аьшкабетонни конструкцеши оатхалаши, 2,7 млн. сом мах бола мебель, 601 эзар пар телата кога гIирс, 1972 тонн кондитерски изделеш, 28 эзар тонн маькхабулочни изделеш, 1991 тонн макаронни изделеш, 16 млн. условни банка консерваш, 3354 тонн дулх, 721 тонн колбасно-ветчинни изделеш, 554 тонн хьайбай даьтта, 15 эзар тонн цIенача шуран продукци шурах лаьрхIача.

1962 шера хьалхарча ах шера сома товарни продукцега дIадодар лохделга дIадахача шера укх ханаца нийсдича, духхьашха лаьрхIачох, 1,8 процент хиннай, цу даькъе совнархоза промышленносте 2,1 процент.

Ерригача республике гIолла продукцех шийх дIабода мах плано лаьрхIачул тIех лохбаро ах миллионал совгIа пайда беннаб. Промышленни предприятешка къовсам лоаттабаьб бедал, материалаш, доагам, электроэнерги, ахча кходара тIехьа.

Промышленни предприятешеи Грозненски Iилма-тохкама мехкдаьтта институтои дIахо болх баьб керда техника производстве юкъейоалаяра, производственни процессашта механизации автоматизации яра.

Мехкдаьттан промышленносте кхоачашдеш хиннад спуско-подъемочни операцешта механизированни дIоагIашца механизаци елга, кIоарга-насосни скважинашта автоматизации телемеханизации елга, зIамигъяь диаметр йолча долоташца мехкдаьттан скважинаш яхар. Хьалхарча ах шера царца 21 эзар метр мехкдаьттан скважинаш яьхай, 17 буровой установкерча спуско-подъемочни операцешта юкъедихьад механизированни дIоагIаш. Мехкдаьтта доаккхача пайда ийбаьб хийи, фои, гази чу а ухийташ, боала Iоткъам барах, боал хица вIашагIбахарах.

Промышленни предприятешкеи моттигерча Советашкеи, 1962 шера 1 апреле лаьрхIачох, дIаоттаянза дукха оборудовани гучаяьннай. ДIаоттаянза дукха оборудовани (аьшк хедадеши дахча чакхйоахаши йола станокаш, кузнечно-прессовии технологически оборудовани) йоллашехь а дукхача предприятешка производственни процессашта механизаци яьгаьнна а йистедаланза да, массехк операци кулгашца ю. Цу гIулакхо лохъю къахьегама овсарал а.

Юрта боахам

Республика юрташкарча къахьегамхоша КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш юрта боахам дIахо айбара боккха болх баьб. Укх шера колхозаши совхозаши болх дикагIа вIашагIбелла а дикагIа йолча ханашка а дIайийнай бIаьстанара культураш. БIаьстий культураш дIаера план дикка тIеххкхоачашъяьй.

1962-ча шера республикера ерригa бIаьстанара культураш дIайийна лаьтта 440 эзар гектар да, е 1961-ча шера хинначул 10 процент дукхагIа. ХьажкIаш дIайийнай 148,4 эзар гектар, е 1961-ча шера йиннарел 37,1 эзар гектар дукхагIа.

Культураш дIаювча лаьттай структура эрга а яьккха кIезига хьувкъам луш йола культураши баьцаши дIаювлга дикка кIезигдаьд республика боахамаша, хIаьта царна меттел дукхагIа йийнай хьажкIаш, шекара свекла, ялатий-бобови культураш.

Республика кхашка дика хьувкъаяьй гурахьа дIаюв культураш, хIанз уж чуийца йоалаш а латт. ДIадийна ялаташ 97 процент хьекха даьннад 10-ча июле, хIаьта царех 93 процент аьрдад. Грозненскии Наурскии производственни управленей боахамаш гурахьа дIайийна культураш чуийца даьннад.

ХIанз укх сахьате республика колхозаши совхозаши пропашни культураштa гIулакх деш, хьайбашта гIожа доакъар кийчдеш, хьалхара зябь оахаш, ялаташ чуийцача кхашка культураш дIаювш я.

Республика колхозашеи совхозашеи Iалашдаьд шедола тайпа юкъара хьайбаши оалхазараши дебаделга, кIезиг-дукха лакхдаьд хьайбай продукташ йоахилга. Продукташ луш дола юкъара хьайбаш дебаделга 1962-ча шера 1 июле, дIадахача шера цу ханаца нийсдича, еррал лакхденнад:

Божа	9	процент
Цу даькъе доахан	9	процент
Хьакхарч	6	»
Жа	3	»
Оалхазараш	39	»

Эггара чIоагIагIа божеи хьакхарчи ебаелга Iалашдаьд Сунженскии Грозненскии производственни управленей колхозашеи совхозашеи. Цунца цхьана жа кIезигденнад цу управленей боахамашка.

Укх шера хьалхарча ах шера, 1961-ча шера цу ханаца нийсдича республика колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукташ йоахилга лакхденнад:

Шура	2	процент
Фуаш	31	»
Тха	1	»

Колхозийи совхозийи юкъара хьайбаш дебадара балха юкъе хIанз а цIенхашттара кхоачамбоацараш да. Дукха хьайбаш Iаьхар дисад, дуккхача боахамашка во вIашагIделлад хьайбаш кхоабилгеи дорстаделгеи, дукха хьайбаш дойтад, из бахьан долаш 1962-ча шера хьалхарча ах шера дулх доаккхилга (доаде хьайбаши оалхазараши дохкилга) 1961-ча шера хьалхарча ах шера боарам тIа дисад.

1961-ча шера хьалхарча ах шераца нийсдича грозненски производственни управлене боахамашка дулх доаккхилга 22 процент кIезигденнад. 1961-ча шера хьалхарча ах шераца нийсдича Наурски производственни управлене колхозашеи совхозашеи дулх 27 процент дукхагIа доаккхилга Iалашдаьд. Дулх доаккхилга лоархIамболлаш лакхденнад Наьсарен, Курчалой, Наурски, Гудермесски районашка.

Юрта боахамерча лаьттай 100 гектара лаьрхIа хьайбай продукташ йоахилга республика колхозашкеи совхозашкеи укх тайпара да:

Шура	34	центнер
Тха	199	килограмм
Фуаш дIадийначa ялатий 100 гектара лаьрхIача	8,5	эзар

100 гектар оахама лаьрхIача 1962-ча шера хьалхарча ах шера, хьайбаш доадаь эзача, 9,8 центнер дулх даьккхад, хIаьта юртбоахама кхыча лаьттай 100 гектара лаьрхIача — 2,1 центнер.

Цу тайпара, юртбоахамерча лаьттай 100 гектара лаьрхIа хьайбай продукташ яхара боарам республика колхозашкеи совхозашкеи дикка тIехьабус КПСС ЦК мартовски Пленумо еннача заданел.

1962 шера хьалхарча 6 бетта республика колхозашкеи совхозашкеи, юкъера лаьрхIача, хIара кхоабача Iаттагара 895 килограмм шура яьккхай, е 1961-ча шера хьалхарча ах шера яьккхачул 79 килограмм кIезигагIа. Доахангара продукташ йоахилга дикка лохденнад Гудермесски территориально-производственни управлене боахамашка.

Доахангара продукташ яхара доккхий хьокхамаш даьхад Шелковской районерча «Красный пахарь» яхача колхозо — 1488 килограмм шура хIара кхоабача Iаттагара, цу районерча Ленина цIерахча колхозо — 1405 килограмм шура.

Республика колхозашкеи совхозашкеи юкъера лаьрхIача хIара устагIанна тIера 3,6 килограмм тха даьккхад, хIара яхкача котама лаьрхIа 58 фуъ гулдаьд.

Хьалхарча ах шера хьайбай продукташ хьаэцара пачхьалкхен план ерригача республике укх тайпара кхоачашъяьй:

Дулх	106	процент
Тха	102	»
Шура	90	»
Фуаш	89	»

1961-ча шера хьалхарча ах шераца нийсдича хьайбай продукташ хьаэцилга лакхденнад:

Дулх	9	процент
Тха	1	»
Шура	4	»
Фуаш	24	»

Дикка толамаш даьхад хьайбаш эцареи пачхьалкхенга дохкареи хьалхарча ах шера план 156 процент кхоачашъяьча Наурски производственни управлене боахамашеи 103 процент кхоачашъяьча Сунженски производственни управлене боахамашеи.

Шоашта доагIача даькъа хьайбаш эцара 40 процент гаргга кхоачаш йолча Грозненски производственни управлене боахамаша хьалхарча ах шера план 75 процент мара кхоачашъяьяц.

Транспорт

1962-ча шера хьалхарча ах шера халкъа боахама мухьаш тIадоттара план Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене 105 процент кхоачашъяьй, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара план — 109 процент.

Хьалхарча ах шера вIашагIтеха дIаяхийтай доккха дозал дола 5429 поезд, царца кхы тIа а 2 миллион тоннал дукхагIа халкъа боахам мухьаш дIадахьийтад. Мухьаш айххийта тIадоттара чотах 795 вагон мукъаялийтай. Юкъера лаьрхIача денбус тепловозаша беча новкъа норма 100,6 процент кхоачашъяьй. Пассажираш дIакхувлара план 109,3 процент кхоачашъяьй.

Капитальни гIишлош

Хьалхарча ах шера пачхьалкхен вложенешта оттаяь хинна план ерригача республике 81 процент кхоачашъяьй, цу даькъе совнархозе гIолла 78 проценти моттигерча Советашка гIолла 85 проценти а еш.

ГIишлой-монтажни балхашта оттаяь хинна план ерригача республике гIолла 80 процент кхоачашъяьй, цу даькъе совнархоза гIишлошкеи организацешкеи гIолла 72 проценти моттигерча Советий гIишлошкеи организацешкеи гIолла 87 проценти а еш.

Хьалхарча ах шера дIахо а шерра хьалъяьй чуIеча цIеной гIишлош.

Пачхьалкхен планах хьахецаш долча ахчан чотах 1962 шера хьалхарча ах шера ерригача республике гIолла лаьрхIача хьал а даь нах чуховшабе дIаденнад 46,4 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, цу даькъе совнархозе гIолла 11,2 эзар квадратни метри моттигерча Советашка гIолла 248 эзар квадратни метри а луш.

Ерригача республике гIолла лаьрхIача укх ах шера нах чуховшабе дIаденна цIенош 1961 шера хьалхарча ах шера деннарел 2,4 эзар квадратни метр дукхагIа да.

ХIаьта а ах шера йола чуIе цIенош хьалдара план ерригача республике гIолла 64 процент мара а совнархозе гIолла 38 проценти моттигерча Советашка гIолла 97 проценти мара а кхоачашъяьяц.

1962 шера хьалхарча ах шера йола гIишлой-монтажни балхаш дара план подрядни организацеша шоай низашца мишта кхоачашъяьй хьахьокх укх даннеша:

Совнархоза подрядни организацеш	1962 шера 1-ча ах шера план кхоачашъяра процент
СМУ № 1	96
СМУ № 2	76
СМУ № 3	65
СМУ № 4	79
СМУ № 5	104
СМУ № 7	68
СМУ № 8	95
СМУ № 9	85
СМУ № 10	45
СМУ № 11	54
Спец СМУ	81
Механизаце контора	128
Мехкдаьтта чакхдоахачеи химическии промышленноста СМУ	129
ГIишлош ю моттигерча Советий подрядни организацеш	**91**
Цу даькъе: «Чечингстрой» яха трест	92
ГIишлош ю РСФСР министерствайн ведомствайн подрядни организацеш	**89**
«Сельстрой» яха трест	89
«Чечингводстрой» яха трест	87

Хьалхарча ах шера болх бе йолаялийтаяц планах шоллагIча квартале йистеяха лаьрхIа хинна производственни мощносташ.

Пачхьалкхен планах хьалхарча ах шера хьалъяь яккха езаш яр хIаране чу 1.100 бера деша моттиг йола 2 школа, хIаьта йистеяьккха цхьаккха школа яц.

ХIанз а дIадаханза цIенхашттара кхоачамбоацараш да гIишлошъеча. ХIанз а тIехьа дукхханахьа дIа-юха а дийкъа лоаттаду ахча, тIа-тIа дукхагIа хул йисте ца йоалаш юсаш йола гIишлош.

1 июне йистеяла езаш хиннача мехкдаьтта промышленноста гIишлошта 69 процент мара ахча хьахийцадац. 1962 шера 5 бетта цу предприятешка йисте ца йоалаш йиса гIишлош 18,6 процентага дIакхаьчай. Цу тайпарча хьала тIа я кхы гIишлош а.

Болхлойн гIулакхерча наьхеи дукхал а къахьегама овсарле дегIаяр а

1962 шера хьалхара ах шу чакхдоаллаш республика халкъа боахаме хинна болхлойн гIулакхера нахи дIадахача шера цу ханна хиннарашца нийсбича 5 процент дукхагIа бар.

Промышленностера, гIишлош ечара, юрта боахамера, транспортера болхлой 6 эзар саг дукхагIа хиннаб.

1962 шера хьалхарча ах шера техническии ремесленнии училищаш, юрта боахама еча механизаце училищаш йистеяьха а баьнна, промышленносте, гIишлошъеча, юрта боахаме, транспорте балха хьожабаьб цхьа эзар совгIа къона квалифицированни болхлой.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 3,6 процент тIеххкхоачашъяьй промышленносте 1962 шера хьалхарча ах шера.

1962 шера хьалхарча ах шера хинначунца нийсйича къахьегама овсарле 8,5 процент лакхъеннай.

Промышленноста цхьадолча доакъошка къахьегама овсарле лакхъеннай: мехкдаьтта доахача — 10 процент, мехкдаьтта чакхдоахача — 8 процент, моттигерча Советий промышленносте — 7 процент.

ХIаьта а, къахьегама овсарле лакхъяра план 26 предприяте кхоачашъяьяц, хIаьта дукхача предприятешка из кхыметтел лох а еннай.

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц: тарно-мебельни комбинато, Старопромысловски кирпишкий заводо, МагIалбикерча кирпишкий заводо, слюдяной фабрико, аьшкабетона хIамаши конструкцеши еча Шалински заводо, дулха комбинато, головной шурий комбинато, кога гIирс беча фабрико, столярни хIамаш еча заводо, кхычар.

Товарооборот

1962 шера хьалхарча ах шера республикерча пачхьалкхени кооперативнии торговле розничнн маьхаш дечеи общественни кхачани предприятешка гIолла 115,3 млн. сома маьха товараш дехкад. 1961 шераца нийсдича 8 процент дукхагIа дехкад товараш, цу даькъе потребительски кооперацe гIолла — 11 процент.

Цул совгIа, потребительски кооперацe мах беча предприятешка гIолла, моттигерча рынкашка эттача маьхех, бахача нахага дехкад колхозхошкара хьаийдаь а колхозашкара комиссена лаьрхIа хьачу ийдаь а 1,6 млн. сома маьха товараш, уж хул 1961 шера хьалхарча ах шера дехкарел 17 процент дукхагIа.

1962 шера хьалхарча ах шерара товарооборота план 99,6 процент кхоачашъяьй, цу даькъе розничнн торговле предприятешка гIолла 99,2 процентн общественни кхачан предприятешка гIолла 104 проценти.

Розничнн товарооборота план къаьст-къаьстача мах беча организацеша мишта кхоачашъяьй хьахьокх укх даннеша:

	Розничнн товарооборота плана боарам (эзараш сомашца)	Ах шера план кхоачашьяра процент
Главювелирторг	319	86
Моттигера торгаш	48271	96
Грозненски горпищеторг	17110	94
Грозненски горпромторг	13542	98
Грозненски универмаг	8292	92
Гудермесски торг	1643	94
Грозненски горплодоовощторг	999	95
Столовейи ресторанийи трест	3578	104
Грознерча машиннаькъа станце ресторан	628	106
Гудермессерча машиннаькъа станце ресторан	267	105
Совнархоза УРС	20516	102
Грозненски машиннаькъа отделене ОРС	4226	98
Аптекоуправлени	957	110
Книготорг	604	99,8
Союзпечать	771	109
Респотребсоюз	33096	104

1962 шера хьалхарча ах шера моттигерча Советий промышленносто мах беча организацешта деннад наха эша товараш 26,1 млн. сома маьха, е дIадахача шера цу ханналца деннарел 16 процент дукхагIа.

Мах беча организацешта 1962 шера хьалхарча ах шера товараш телара йола план укх тайпара кхоачашъяьй:

	ДIатийннача товарий боарам (эзараш сомашца)	План кхоачашьяра процент
Моттигерча промышленноста министерство	1409	96
Промпродтоварий министерство	11669	109
Ейгача промышленноста управлени	12024	113
Бытовой гIулакхаш дайта управлени	1007	165

Культурни гIишлош хьалъяр

Республике дIахо толамаш даьхад просвещени, культура, лакхъяра, vнахцIено лораяра хьакъехьа.

1961—1962-ча дешара шера болх беш хиннай 436 общеобразовательни школаш. Болхлойн юрташкарчеи кагирхошта уж балха тIера а ца боахаш хьехаш хиннай 75 сайрийнара школа.

Общеобразовательни школашкара берригa дешархой 165 эзар сагал дукхагIа хиннаб.

Кердача дешара шера хьаелла лаьрхIа я кхы а 15 школа.

Общеобразовательни школашкара берригa дешархой 179 эзар сагал дукхагIа хургба.

Дикка болх баьб дерригача бераша бархI шера дешанза даргдоаца гIулакх вIаштIехьдаккхара а.

Кердача дешара шера 24 юххьанцара школеи 94 бархI шерара школеи эрга а яьха царех бархI шерара школаш е лаьрхIад республике. Дешархошта производственни дешар хьехилга дIахо а шерлуш латт.

Заочно дешаш багIараш а тIехьа лаьрхIача 1962-ча шера 1800 къона специалист арахецаргва лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенеша. Царна юкъе ба мехкдаьтта промышленноста инженераши техникаши, хьехархой, агрономаш, гIишлонхой, кхыча профессей специалисташ.

ДукхагIа хулаш латт культурно-просветительни учреждеинеш, тоалуш латт бахархошца беш бола кхетама болх. 24 моттиге киноустановкаш а оттаяь шеръеннай цар сеть. ДукхагIа хиннаб хьежархой.

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул Республикански изобразительни искусствай музее уха нах. Иштта дIахо а шерлуш латт наха юкъе радиои телевидении яржилга.

Семилетка диъдагIча шера хьалхарча ах шера итогаша гойт дерригача советски халкъо санна Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша а вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа кхоачашъяра хьинаре къовсам лоаттабеш хилар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ.

Дерригдунен конгрессе дакъа лоацаш хиннараша ДУВЦ

ВIАШИ ДАГАРА ХОВШ ХИЛАР ДЕЗА ТХОНА

Ричард Уорда, Мадисон яхача городе (Висконсин яха штат) арадувлача «Сэнити» яхача журнала редактора аьлар, Москве вIашагIкхийттача Дерригдунен конгрессо новкъостал де деза машар безаш дола, масса тайпарча уйлашта тIехьалатта низаш кхотадара. Цунна тешал ду конгрессе яьхкача делегатееx эггара йоккхагIа йолча США делегацена юкъе бахийтараш тайп-тайпара, цкъаза кхыметтел вIаши духьал дола наькъаши уйлаши йолаш а, бола нах хиларо.

Уорда белгалдаькхар, шийна а шоай делегацена юкъерча ший новкъосташта а чIоаггIа машар безаш хилар. Цунна тIехьа да дерригa американски халкъ а. Цунна лов машари вIаши дагара ховши хилар, къаьстта а Советски Союзаца.

ЛОАРХIАМЕРА ДЕКХАР — МАШАР IАЛАШБАР

Московски конгресса влияни, шеко йоаццаш, холургья дерригача дуненна, аьлар ТАСС корреспондентага гIорваьнна волча Австрале общественни деятела профессора **Уильям Морроу.** ДIахо аьлар цо, дукхагIча даькъе цунна новкъостал дергда Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева даьча къамаьло. Из, аьлар Австрале викало, фактаехи болата логикахи дизза а долаш, башха-дика къамаьл да.

Тхо теш, аьлар Морроу, Москве вIашагIкхийттачул тIехьагIа машара тIехьара болам кердача лакхаленашка боалаш айлургхиларах, хIана аьлча укхаза баьхкарашта дицденнад шой политически уйлаш тайп-тайпара хилари дыний башхалонаши. Цар дийцар дунен тIа эггара лоархIамегIара декхар да — машар Iалашбелга.

ЭГГАРА ДУКХАГIА ВИКАЛАШ БОЛА ФОРУМ

Удакендавала Сарананкара, массане а дерригa герз дIадаккхараи машараи тIехьарча Дерригдунен конгрессерча Цейлона викало, «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» телача Дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лауреата ТАСС-а корреспондентага аьлар, 12 шера машара тIехьарча боламе дакъа лоацаш волча сона «эггара дукхагIа викалаш болаш а лоархIамегIа а хет» из конгресс.

Буддийски монах волча Сарананкара цу тайппара аьлар, мелла чIоагIа сатувсаш со хиннавале а, ший составага диллача массе тайпара нах юкъе болаш йола Москвера халкъий форум селлара аьттув болаш хург ма йий аьнна дагадацар сона. Конгресс йолча хана из тийшар, массане а дерригa герз дIадаккхара дош керте латташи халкъий къаман лоIам дуккхача даькъе цунах тийшаи хиларах.

Москвичаша шийнеи конгрессе дакъа лоацаш хиннача кхыча викалаштеи даь хьоашал чIоагIа доккха лоархIаш къамаьл дир Цейлона викало, цо аьлар советски наха конгрессаи цига дакъа лоацараштеи селлара чIоагIа хьоашал даро хьахьокх машарга сатувсаш уж нах хилар.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА БАРКАЛ ОАЛ АЗ

Жан Пьер Блюк, Франце къаман собране хинна депутат, социалист:

Со эггара хьалха венавац Москве. 1955 шера а хиннав со укхаза. Цу юкъах Россеи цун столицеи хинна хувцамаш лоIам хулаш белгалдоах аз.

Дерригача дунен конгресс Iалаьмате доккха гIулакх лоархI аз, хIаьта тхоашта дага мел хиннар паргIата дувца йиш а яр тхога. Ши эзарнел совгIа саг хиннача цу конгресса оаз дерригача дунен общественни мненена къайлаяхьа хала хургда. Конгресса баьча балха а раьза ва со.

Се укхаза нийсвалларца, хьаьший гIулакх дика дарах советски халкъа баркал а оал аз.

Никъ даькъала хилба шун, къона хьехархой

*

17-ча июле Нохч-ГIалгIай педагогически института актови зале вIашагIкхийтар укх шера дийша йистебаьнна студенташ. Торжественни собране дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Б. Г. Габисова, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитела нов. А. Т. Тепсаева, Республика Министрий Совета председатела заместитела А. Р. Бузуртанова, КПСС обкома школьни отдела заведующе В. Л. Новиковас.

Института ректора нов. П. М. Степанова къамаьл даьчул тIехьагIа КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи, Лакхехьарча Совета Президиумеи, Министрий Советеи цIерах институт яьккхараш даькъала бувцаш къамаьлаш дир н.н. Б. Г. Габисовеи, А. Р. Бузуртановеи. Вай езача партена а, правительствана а, шоашта хьийхача преподавателашта а баркал оалаш студентий цIерах къамаьлаш дир институт яьккхараша а. Тахан оаха кепа тох укх шера пединститута арахийцача къонача хьехархошта хетаяь материалаш.

*



Сурта тIа: укх шера Нохч-ГIалгIай педагогически институт дийша чакхъяьккхача студентий гIалгIай группа. ШоллагIча мугIарагIа (аьрдехьара аьттехьа) йиълагIа латтар—института преподаватель З. А. Гаврищевская.

И. Плиева сурт.

ДОГ ГIОЗДОАККХА ГIУЛАКХ

Укх шера 23-гIа хьехархой арахец Нохч-ГIалгIай педагогически институто. Веррига а 2777 хьехархо арахийцав. Цу хана денз царех 1298 заочни отделене дешаш хиннав.

Укх шера заочникашца цхьана арахийцав оаха 360 хьехархо. Белгалдаккха дезаш да партеи правительстваи новкъосталца института педагогически коллектива карагIдаьнна боккха исторически лоархIам бола гIулакх: 90 нохчехи гIалгIаехи вола эрсийи наьнеи метташи литературеи хьехаргдола хьехархо арахийцав оаха. Из боккха культурни низ ба. ХIанзалца нохч-гIалгIай къамах 40 саг мара хиннавац республике лакхера педагогически образовани йолаш.

ХьатIадоагIача шера 130 нохч-гIалгIай къамах вола хьехархо арахецаргва оаха, хIаьта цул тIехьагIа хIара шерра-шера 150—200-нега дIакхоачаргья из цифра.

ХIанз укх сахьате оаха кийчбу 13 специальностах бола хьехархой. Кхо шу хьалха 1900 студент мара ца хиннача (очнии заочнии отделенешка) укх шера 4400 студент хургва институте дешаш, шоашта юкъе 1500 нохчийи гIалгIайи а болаш.

Говза хьехархой арахеца тха вIаштIехьдоал кIоарга педагогически говзал йола 19 къамах бола преподавателаш институте хиларах. Царех ба нохчий Мациеви Эльмурзаеви, гIалгIай Д. Мальсагови, Т. Мальсаговаи, украинец Гриценко, эрсе Гаврищевская, эрмало Тавакалян, болгарин Попов, казах Тенисбаев, иштта кхыбараш.

Школашта кадраш кийчъярал совгIа цхьаькха боккхача лоархIамера гIулакх а кхоачашду оаха. Из да лакхерча дешара заведенешта преподавателаш кийчбар. Наьна меттеи литературеи отделени хьайийлача хана геттара кIезига бар нохчехи гIалгIаехи бола лакхерча дешара заведеней преподавателаш. Укх тIеххьарча шерашка кандидатски диссертацеш дика дIаеннай И. Арсаханова, Р. Долаковас. Аспирантура йисте а яьккха диссертацеш кийчъеш ба М. Чапанов, И. Алероев, А. Мальсагов, Х. Банхаев, МГУ аспирантуре вагIа физик Хь. Ибрагимов. Укх шера арахийцача нохчехи гIалгIаехи 2 саг МГУ аспирантуре вохийт оаха, хIаьта 11 саг института тайп-тайпарча кафедрашка болх бе битаб.

КПСС XXII съезда тIаийцача Программа тIа лоархIамера моттиг дIалоац халкъа образоване система дегIайоалаяра хьакъехьарча декхараша. Из доккха гIулакх сийленца кхоачашдергдола кадраш кийчъяр — из да педагогически института коллектива сийлахь декхар.

П. М. СТЕПАНОВ,
педагогически института ректор, философски Iилмай кандидат.



Укх деношка Грозначча «Динамо» яхача стадионе вIашагIкхийтар Махачкалереи Грознереи футболистий кагийча наьха командаш. Хьалхара тайм, лоархIам 4:1 болаш, Грознерчар аьттув а боалаш чакхъяьлар. ШоллагIча таймах ловзача хана Махачкалерчарна шоашца ловзарий тхьуже кхы шозза бургац чутоха мегадале а, матч чакхъяьлар лоархIам 9:3 болаш — Грознербараш кот а боалаш.

Грозначча кагегIбарий командана Сийлен грамотеи кубоки елар.

Сурта тIа: кубоки Сийлен грамотеи яьккха Грознера кагийча наьха команда.

П. Катакова сурт.

Завода къахьегамхой тIемахой болча хьоашалгIа

Дуккхача хана денз доккха доттагIал да гарнизона тIемахоштеи «Красный молот» завода болхлоштеи юкъе. ХIанз дукха ха йоаццаш тIемахой болча хьоашалгIа баха хилар завода модельни цеха мастер Н. Назаров, дикагIа бола болхлой В. Кулигин В. Беломыйцев, Н. Катюгин, иштта кхыбараш.

Ленински цIа дизза вIашагIкхийтта нах а болаш, эпсара Шамшура хьайийлар «Цхьан новкъа — коммунизме» аьнна цIи тилла сайре. ТIаккха коммунистически къахьегама коллектив яха цIи лелаеча цеха дикагIа болча нахах, цар къахьегама толамех, коммунизм хьалъерий моральни кодекса принципаш коллективо кхоачаш мишта ю дувцаш къамаьл дир коммуниста, дуккхача хана денз модельни цехе болх беш волча мастера Назарова.

Шоай подразделене хиннача гIозача гIулакхах къамаьл дир зIамагIча сержанта Александр Чулкова.

— Тхо а да, тха хьамсара шефаш, шол тIехьа ца диса гIерташ къахьегаш, — аьлар цо. — ХIанз дукха ха йоаццаш социалистически яхьа итогех тха подразделене гIулакхаш тIехдика хилар белгалдаьккхад.

ЗIамагIча сержанта бийцар тIема а политически а кийчон отличникаш Алборов, Шмаков. Золотарев, иштта дуккха кхыбараш а.

Къамаьлаш йистедаьнначул тIехьагIа «Красный молот» завода болхлой тIемахой мишта бах а хьежар. Казарме а, библиотеке а, столове а хилар уж.

ЧIоагIа хоза, безаме чакхъяьлар из сайре.

Ю. БАБЫЧЕВ,

Химикий культура ЦIагIа

Укх деношка химикий культура ЦIен зале 600 совгIа саг вIашагIкхийттавар. Эрсий а советски а классикий Чайковский, Баха, Рубинштейна, Шостаковича, Мусоргске, иштта кхычар музыкех йола симфони яьккхар укхаза Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестро. Химикашта чIоагIа хоза хеташ чакхдаьлар из концерт.

Иштта химикаш болча енаяр Садовске цIерахча Винницкий музыкально-драматически театра коллектив а. Цу театра режиссера нов. Верешагина оттаьча, Н. Лысенка «Наталка Полтавка» яхача операга ладувгIа 250 совгIа саг венавар Черноречье яхача поселкерча химикий культура ЦIагIа. Украинцаша хьахьекха музыкальни йоккха говзал чIоагIа дукха езаелар зале хиннарашта.

Н. ОЛИМПИЕВ.

ХРОНИКА

Цирка искусство дегIайоалаеча доккхий толламаш дахарах а Нохч - ГIалгIайчен къахьегам-хошта культури гIулакх деш бола барах а, ваьча дийнахьа денз 80 шу дизарцен артистала болх бу 50 шу дизарцен дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо цунна Сийлен грамота елла **Али-Бек Тузарович Кантемирова** Къилбаседа-ХIирий АССР искусствий заслуженни деятелан.

ЙиIигашка дешийта деза

Наьсарен-Вокзале хьалъеш латтача интернате болх бе хьожаяьй со. Сай вахар чухь эггара сакъердамегIа а бехктокхамегIа а ха хет сона хIанз сайга енар.

Къона тIехье хьалкхеяр—фу хургда цул чIоагIагIа сага дог гIоздоаккхаш.

Дика кхетаду аз йиIигашка дешийтара гIулакх вай республике даккха ма деззара вIаштIехьдаьккха ца хилар. Къаьста кIезига я йиIигаш лакхерча классашка. Сай керттерча декхарах декхар лерхI аз, вахарцара кхалнаьха гIулакхех дола масалаш а кхувлаш, политикокхетама болх барца еррига деша ха йола йиIигаш школе чуозара хьакъехьа болх бар.

Иштта лоархIаме хIана дац аьнна да, дешара ха тиннача кхалнахага дешийтар. Наьсарен-Вокзале дукха ба цу тайпара кхалнах, къаьстта барзкъаш тегача фабрике а болаш.

Денгара-денга лакхъергья аз сай педагогически говзал а идейно - политически боарам а. Цу деша сона новкъостал дергда аз болх бергболча коллективацарча къаьнарча хьехархоша. Хоадабе лаьрхIадац аз сайна дукха безача институтерча хьехархошцара бувзам а.

Школе болх барал совгIа, хьехархочун сийлахь декхар да даьштеи ноаноштеи бераш хьалкхедара хьакъехьа тайп-тайпара хьехамаш дар. Цар дикагIа кхетабеча наьна меттала дергда аз педагогически темаех дола хьехамаш.

Доккха ираз хет сона сайга кхаьчачох. Цхьаккха хIама дац коммунизме вахаргвола саг хьалкхеварал дезагIа.

Хь. БИТИЕВА.

ДIахо а дешаргда аз

Нохч-ГIалгIай педагогически института ректарато а деканато а баьча соцамах институт яьккхачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай метта кафедре ассистенталла болх бе витав со. Институте бе безар ба боккхача лоархIамера болх. Сай низ кхоачар дергда аз къона тIехье кхеергйола говзанчаш кийчбара. Сона чIоагIа дукха деза эрсий а нохчий а метташ. ДIахо йодача хана кIоаргагIа Iомаде безам ба са метташ, лингвистически Iилма.

Дуккха а хIамаш да нохчий меттах Iомаданза. Масала, лексиках, фонетиках, морфологех. синтаксисах дола дуккха дешаш да тахка а къоастаде а дезаш.

Кхы дIа гаьна ца а воалаш аспирантуре заочни отделене деша лерхI аз. Цу хьакъехьа аз дагалаьцараш сайга кхоачашдуларгда а мотт сона, кхоачашде хьожарг а ва со. Сай дерригa дIахо дода вахар Iилманна а къона тIехье кхеяра а дIалургда аз.

Наьха таланташ, сийрда уйлаш гучаяхара мел эша торонаш вIаштIехьъяьхай Коммунистически партеи Советски правительстваси. Из къаьгта хьагойт вай республикерча масалаша. Духхьал цхьан нохч-гIалгIай къаман 90 совгIа саго йистеяьккхай укх шера институт. Из боккха низ ба, хIара шерагара шу массаза доал кхы а дукхагIа хургба из.

Сона чIоагIа лов нохч-гIалгIай лакхера дешара заведени яьхача нохч-гIалгIайх болча кагийча наха аспирантурашка дешар. Вай къаманна Iилмахой эш!

Я. ЭСХАДЖИЕВ.

СО ЛОАМАН РАЙОНЕ ВОДА

Институт яьккхачул тIехьагIа се ваьхача Первомайски районе болх бе ваха аьнна направлени хьайийцай аз. Сона боккха кхаъ ба из. Болх бергба аз Первомайски районерча 11 шерарча школе наьна мотти литературеи хьехаш.

Юххьанца цхьайола халонаш сайна духьал яргхилар а хов сона. Бакъда, со царех кхераш вац. Халонашца дувзаденна да школе хIанзалца наьна мотти литературеи хьехаш цхьаккха лакхера образовани йола хьехархой ца хилар.

ГIалгIай мотти литературеи хьехаш санна эрсий мотти литературеи хьеха а лаьрхIад аз дешархошта, аз институте диййшар чIоагIдара сона новкъостал дергда цу гIулакхо.

Нагахьа санна со институте деша ховча ханна педагогически балха лоархIам аз бокъонца кхетабеш хиннабеце а, хIанз сона дика довз советски хьехархочоа хьалхашка латта декхараш, халкъа образоване система тоаяра хьакъехьа вай езача парте решенеш. Хьехархочун болх сона безаболийташ, къона тIехье хьалкхеяра керттера наькъаш хьехаш сайна хьехамаш даь института преподавателаш цIаккха бицлургбац сона. Царех ба Мальсагов Дахи Дошлакъа, Шекурова Генриетта Васильевна, Гаврищевская Зинаида Афанасьевна, иштта кхыбараш.

Къаьстта бехктокхамера гIулакх хет сона массанега дешийтара закон дизза кхоачашдар. Из закон толамца чакхдаккхара керттера эшар да наха юкъе политико-кхетама болх лерттIа вIаштIехьбаккхар. Цу хьакъехьа а сай низ кхоачар дергда аз.

С. ШАДИЕВ.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

БХИЛАИ—ДОТТАГIЛЕ ХИЛАРА ТЕШАЛ ДУ

БХИЛАИ, 16 июль. **ТАСС-а корреспондента Б. Васильева хоам бу:**

Советски Союза вежарий доттагIлен новкъосталца хьалъяьча Бхилайски металлургически заводе советски специалисташеи индерча цар доттагIашеи цхьан дездир металлургий Ди. Советски металлургий цу цIейна доккхийча толамашца накъа баьхкар бхилайцаш. Лоаццача хана, завод яь яьнна цхьа шу даьнначул тIехьагIа, проектах делаьрхIар кхоачашде йолаелар цу предприяте ерригаш а хIана яц аьнна цехаш. Къаьстта доккхий толамаш даьхад, ялх бетта заданеш ханал хьалха кхоачашъяьча бхилайски доменщикаша. Англеи ФРГ-еи Дургапуреи Руркелеи яьча заводашцара бхилайски завода эргало я цо хIанззехьа а паччахьалкхенна пайда луш хилар.

Советски металлургий цIейна хетаяьча сайрийне болатеи езача промышленностеи Инде министра Субраманиама чIоаггIа моаршал делар советски металлургашка. «Iалаьмате боккха лоархIам болаш да Советски Союзо Индена ду новкъостал, къаьстта а Бхилае металлургически завод хьалъеча даь новкъостал», — аьлар цо. «Оаш укхаза тхона деча новкъостало, хIаьта иштта шоай ерригача балха къайленаш оаш цIенача дег чура тхога хьайовзийтаро тешал ду вай халкъашта юкъе доттагIле хилара», — аьнна белгалдаьккхар министра. ХIанз, аьлар дIахо министра, тхона бовз дIахо бахьа беза никъ — из оаш тхога хьахьекхаб. Тха тхой хургья металлургически база — тха экономика лард.

Кубана духьалара керда провокацеш

ГАВАНА, 15 июль. (ТАСС). Американски империалисташа Кубана духьала лелаеча кердача провокацех бола хоам кепа теха арабаьккхаб Кубай революционни тIема низий министерства. Хоама тIа яхачох, 11-чеи 12-чеи июле американски реактивни тIема самолеташ Куба фецара доазув шозза хоада а даь Гаванеи Лас-Вильяси яхача провинцей тайп-тайпарча моттигашта тIагIолла лийннай. Цунца цхьана, министерства хоам бу, Гуантанамо яхача американски форда-тIема база оагIонгахьара еш йола провокацеш а соцаш яц, яхаш. Форда-тIема база хадданза ю провокацеш оаха дуккхаза а гучаяьха йоллашехь а, йоах хоама тIа, 10, 11, 12 июле цу базацарча американски бIуво 114-зза топаш йийттай кубински территоренеи кубински хаьхой посташтеи. Цу деношка кубински территорена 12-зза пулеметаш а йийттай.

ГАВАНА, 15 июль. (ТАСС). Американски империалисташа Кубана духьала лелаеча кердача провокацешта хетабаь хоам кепа йоазон тIа арабаьккхаб Кубай революционни тIема низий министерства. Хоама тIа белгалдоах, Гуантанамо яхача форда-тIема базерча американски бIуво 13-ча июле доазон тIарча кубински хаьхой посташта 20-зза топаш йийттай.

ХОРЖАМАШ ДАРА ЮКЪЕРА ТИЙШАБАЛХАШ

ТОКИО, 16 июль. (ТАСС). 1-ча июле парламента лакхехьарча палате хиннача хоржамашца дувзаденна законаш телхадарах хIанззехьа а ийс эзарнел дукхагIа саг лаьцав Японе. ХьалхагIа цу палате хоржамаш хиннача 1959 шера лийцарел 2,5-зза гаргга дукхагIа ба уж.

Доал деча либерально-демократически парте хоржамаш кхиннача хьалхарча кампане а гуча хаьа законаш телла а деш тийшабалхаш ду дукха хиларца нах дувцаре ялац полици, из бахьан долаш дукха скандалаш хуллашехь а.



Американски политика спутник.
В. Жаринова дилла сурт.

ТАСС фотохроника.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 19 июль, 1962 шу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«ГIапа чу духьал этта сурт».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8.
«Бабетта тIем тIа йода»—сайрийна 10 сахьат даьлча.
ЗIамига зал № 1 — **«Сатийна квартира».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 3 — **«Мексика сиглен кIал».**
Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре
«Фанфан-тюльпан».
Долалу: 9, 1, 5, 9.
«ГIапа чу духьал этта сурт».
Долалу: 11, 3, 7.

Город Грозне, Московски улицагIа, 31, вахаш волча **Ашуров** Шавад Вениаминовича суде деннад гор. Грозне, Московски улицагIа, 31, яхаш йолча **Ашурова** Елена Мироновнайцара ше къастарах дола дош. Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, **Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахарен, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;**
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15.
Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Револющие проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05089. Заказ № 3834.